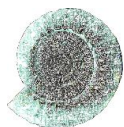

Siikalatva 2022-2023

Uljuan tuulivoimapuiston laajennusosien ja
voimajohtoreittien arkeologinen inventointi

Jaana Itäpalo ja Hans-Peter Schulz 12.2.2024

KESKI-POHJANMAAN ARKEOLOGIAPALVELU

Tiivistelmä

Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu suoritti arkeologisen inventoinnin Pohjois-Pohjanmaalla Siikalatvan Uljuan tuulivoimapuiston laajennusosilla ja puistoon liittyvillä voimajohtoreiteillä. Maastotyön suorittivat FM Jaana Itäpalo ja FM/MA H.-P. Schulz 7.-10.11.2022 ja 23.10.2023. Työn tilaajat ovat ABO Wind Oy ja FCG Finnish Consulting Group Oy.

Tuulivoimapuiston suunnittelualue sijaitsee Siikalatvan kuntakeskuksesta Pulkkilasta n. 11 – 23 km itään ja kaakkoon. Tuulivoimapuiston suunnittelualueella on tehty arkeologinen inventointi vuonna 2021, jonka jälkeen hankealue on muuttunut. Tämän johdosta tehtiin vuosina 2022-2023 laajennusosien arkeologinen inventointi, uusien alueiden laajuus on n. 1100 hehtaaria. Samassa yhteydessä inventoitiin voimajohtoreitit hankealueelta länteen ja luoteeseen olemassa olevalle Fingridin linjalle sekä molemmiin puolin Fingridin linjaa kulkevat johtoreitit Piippolan länsipuolelta Leskelästä Uljuan tekojärven itäpuolelle Pihkalanrantaan, yhteensä n. 129 km. Vuonna 2023 inventoitiin vielä n. 18 km uusia vaihtoehtoisia reittejä tuulivoimapuiston hankealueelta olemassa olevan Fingridin linjan itäpuolelle.

Ennen vuoden 2002 inventointia tuulivoimapuiston laajennusosilta ei ollut tiedossa arkeologisia kohteita, johtoreiteistä alle 200 metrin etäisyydellä tunnettiin neljä tervahautakohdetta. Inventoinnissa huomioitiin 23 kohdetta, joista 12 ovat uusia kohteita. Niistä kohteet 10-12 sijaitsevat hankealueen laajennusosilla, kohde 23 vuoden 2021 hankealueella ja loput kohteet johtoreittien lähialueilla. Uudet kohteet ovat lähinnä tervan valmistuspaikkoja, niiden lisäksi uusia kohteita ovat 6. Koskenaho, kyläpaikka ja 1. Savon tie, historiallinen tielinjaus. Todennäköisiä hiilimiilukohdetta 16 ja tervahautakohdetta 17 ei inventoitu, koska ne sijaitsevat etäämpänä muuttuvan maankäytön alueista.

Inventoinnin jälkityövaiheessa havaittiin, että Fingridin linjaa ja sen ympäristöä on inventoitu vuonna 2022 myös toisen hankkeen yhteydessä, mikä koskee tämän raportin kohteita 2-4, 13-15 ja 20.

Inventoinnin pohjana olleiden suunnitelmien toteuttamisella olisi mahdollisesti vaikutusta kohteisiin:

4. Rahka-ahontie, etäisyys johtoreittiin VE6 n. 50 m.
5. Ikonen, etäisyys Fingridin linjan länsipuolella kulkevaan johtoreittiin n. 40 m.
7. Pieni Kirjavamaa, etäisyys johtoreittiin VE2 n. 30 m.
13. Paskokangas 3, etäisyys Fingridin linjan itäpuolella kulkevaan johtoreittiin n. 15 m.
15. Heteneva, etäisyys Fingridin linjan pohjoispuolella kulkevaan johtoreittiin n. 40 m.
20. Pajumäki 3, etäisyys johtoreittiin SVE1D n. 20 m.
21. Rytiaho, johtoreitit VE6 ja VE 7 kulkevat kohteen läpi.

Historiallinen Savontien linjaus on jäänyt nykyisen lisalmentien ja Fingridin johtolinjan alle. Arkeologisiksi tulkittavia osia ei ole säilynyt tiestä.

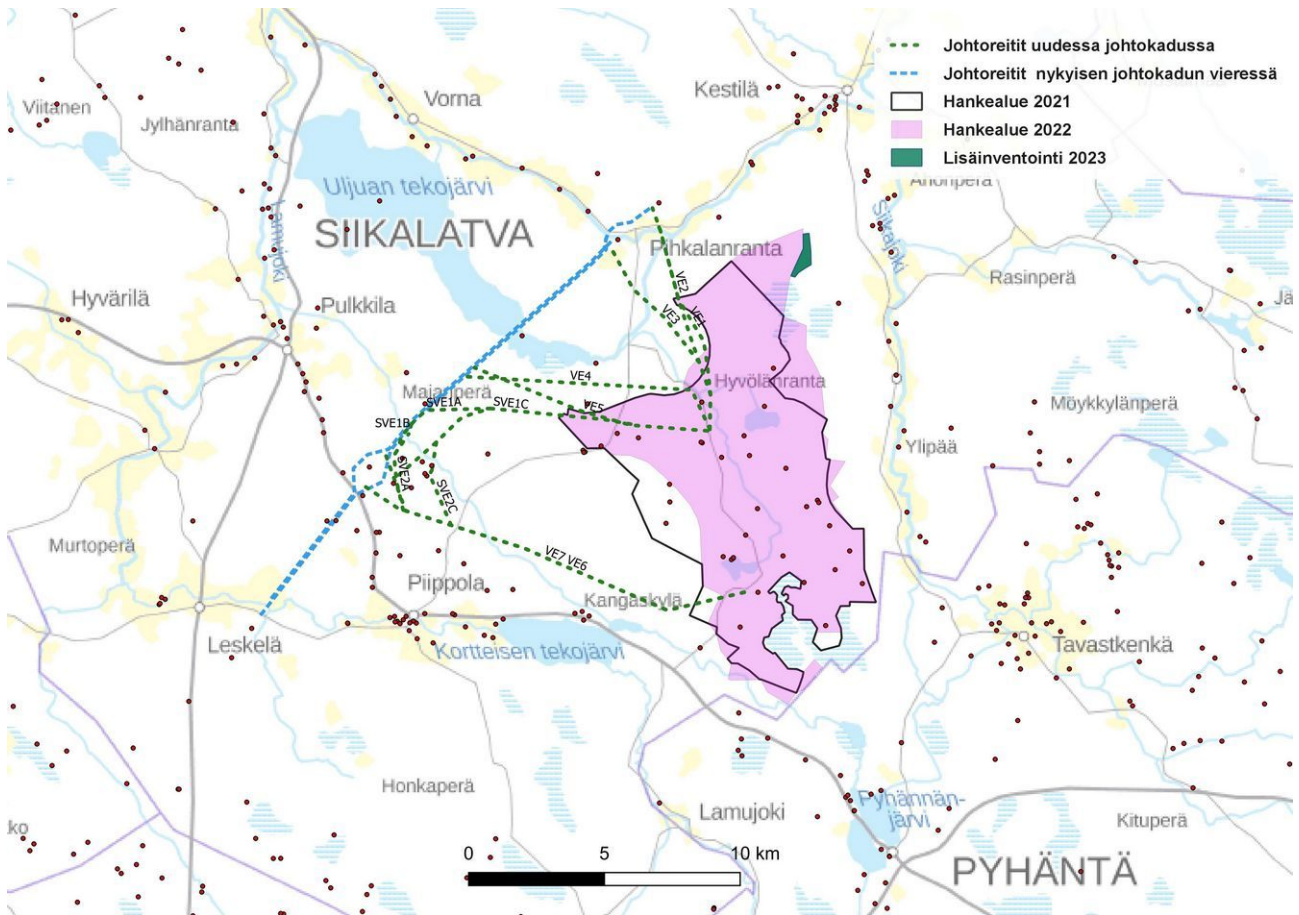
Sisällysluettelo

s.

1. Perustiedot.....	2
2. Inventoinnin lähtökohdat ja menetelmät.....	3
2.1 Esiselvitys.....	6
2.2 Maastoinventointimenetelmä.....	6
3. Maisema, topografia ja geologia.....	6
3.1 Maastokuvaukset ja valokuvat.....	11
4. Alueen aiempi maankäyttö.....	16
5. Tulokset.....	20
6. Yleiskartta.....	20
7. Kohdeluettelo.....	21
8. Kohdetiedot.....	21
9. Aineistoluettelo.....	48

1. Perustiedot

Inventointialue:	Uljuan tuulivoimahankealueen laajennusosat n. 1100 ha, voimajohtoreitit n. 147 km
Tilaaja:	ABO Wind Oy
Inventoinnin laji:	Osainventointi
Kenttätyöaika:	7.-10.11.2022 ja 23.10.2023, yht. 7 henkilötyöpäivää
Karttanumerot:	TM35-lehtijako Q4423R, Q4432L, Q4441L, Q4441R, Q4432R, Q4414R vanha yleislehtijako, 3411 09, 3411 12, 3412 10, 3413 03, 3414 01
Korkeus:	n. 77,50 – 132,50 m mpy
Koordinaattijärjestelmä:	ETRS-TM35 FIN -tasokoordinaatisto
Aiemmat löydöt:	-
Inventointilöydöt:	-
Aiemmat tutkimukset:	1996 Mika Sarkkinen, Pulkkilan, Piippolan ja Kestilän kuntainventoinnit 2012 H.-P. Schulz, Pohjanmaan länsiosa, Metsähallituksen metsätalousmaiden kulttuuriperintöinventointi, Haapavesi, Kärämäki ja Siikalatva 2020 H.-P. Schulz, Kärämäen/Siikalatvan Tuulikaarron tuulivoimapuiston inventointi 2020 Jaana Itäpalo, Siikalatvan Piippolan osayleiskaavan inventointi 2021 Hans-Peter Schulz ja Jaana Itäpalo, Uljuan tuulivoimapuiston inventointi.

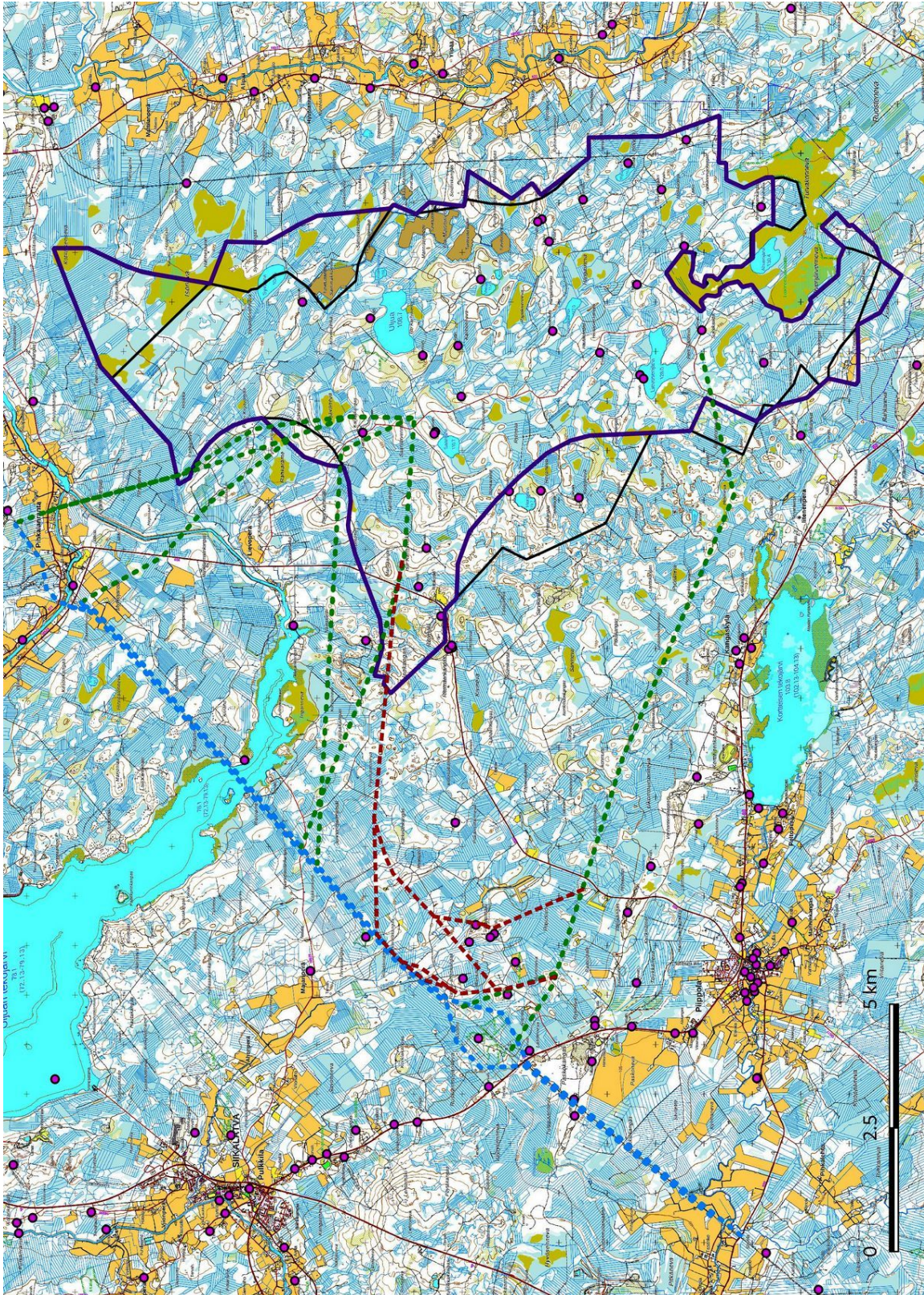

Kartta 1. Voimajohtoreitit VE1-VE7, SVE1A, SVE1B, SVE1C, SVE1D, SVE1C, SVE2A, SVE2C, Fingridin nykyisen voimajohdon vierellä kulkevat reitit sekä vuosien 2021 ja 2022-2023 inventoinnin pohjana ollut tuulivoimapuiston suunnittelualue ja lisäinventointialue. Muinaisjäännösrekisteriin merkityt arkeologiset kohteet punaisena pisteenä (luettu 14.4.2023). Taustakartat Mml 10/2022.

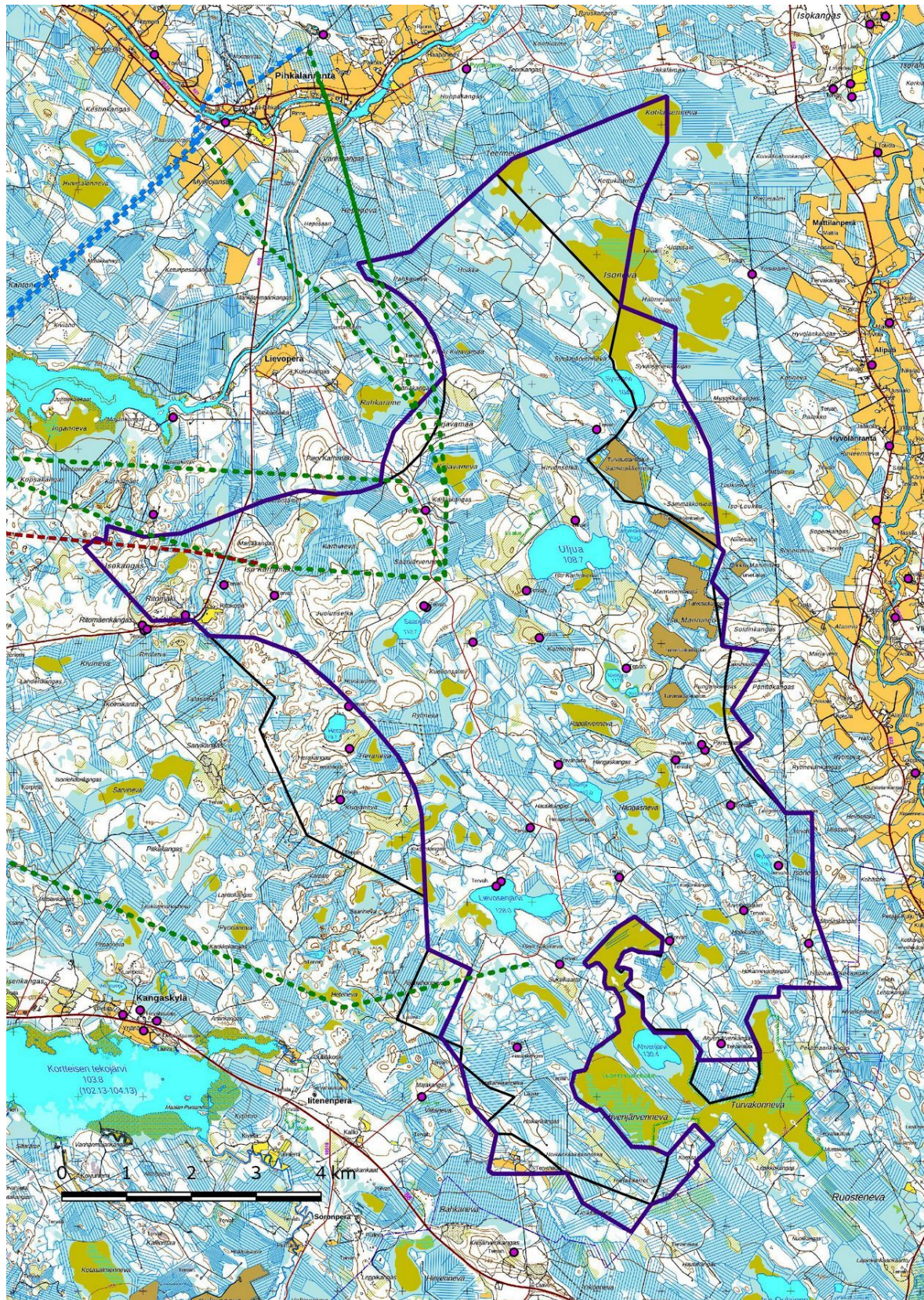
2. Inventoinnin lähtökohdat ja menetelmät

Siikalatvan ja Pyhännän kuntien rajan tuntumaan suunnitellaan Uljuan tuulivoimapuistoa. Tuulivoimapuiston suunnittelualueella tehtiin arkeologinen inventointi vuonna 2021, jonka jälkeen suunnittelualue on laajentunut koilliseen ja jonkin verran myös itä- ja eteläreunalla, länsi- ja eteläosassa hankealue on puolestaan kutistunut yhteensä n. 700 hehtaaria. Muuttuneen suunnittelutilanteen johdosta tehtiin täydennysinventointi laajennusosilla, joiden pinta-ala on n. 1150 hehtaaria. Samassa yhteydessä inventoitiin voimajohtoreitit hankealueelta länteen ja luoteeseen olemassa olevalle Fingridin linjalle ja sen itäpuolelle sekä johtoreitit Fingridin linjan molemmin puolin Piippolan länsipuolelta Leskelästä Uljuan tekojärven itäpuolelle Pihkalanrantaan. Tarkasteltavien johtoreittien pituus on n. 147 km, joista nykyisen Fingridin linjan molemmin puolin kulkevien vaihtoehtoisten johtoreittien pituus on yhteensä n. 40 km. Tuulivoimapuiston suunnittelualueelta Fingridin linjaan ja sen itäpuolelle kulkevat johtoreitit ovat osin päällekkäisiä.

Vuonna 2021 tuulivoimapuiston inventoinnissa löytyi 32 uutta arkeologista kohdetta, jotka ovat lähinnä tervanvalmistuspaikkoja. Nyt inventoiduille laajennusalueille ei sijoittunut rekisteriportaalin tietojen mukaan kohteita. Johtoreiteistä alle 200 metrin etäisyydelle sijoittuivat tervahautakohteet *Lähdeneva* (Museoviraston muinaisjäännöstunnus 1000039896), *Hangasoja* (1000041573) ja *Paskokangas* (1000039897).

Kartta 2. Arkeologiset kohteet suhteessa selvitysalueisiin, kohteet Museoviraston rekisteriportaalin mukaan, luettu 14.4.2023. Tuulivoimapuiston hankealue rajattu violetilla, vuoden 2021 hankealueen raja mustana viivana. Johtoreitit uudessa johtokäytävässä punaisena ja vihreänä katkoviivana, johtoreitit nykyisessä johtokäytävässä sinisenä katkoviivana. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:50 000, 9/2022.

Kartta 3. Arkeologiset kohteet, tiedot Museoviraston rekisteriportaalin mukaan, luettu 14.4.2023. Tuulivoimapuiston hankealue rajattu violetilla, vuoden 2021 hankealueen raja mustana viivana. Johtoreitit uudessa johtokäytävässä punaisena ja vihreänä katkoviivana, johtoreitit nykyisessä johtokäytävässä sinisenä katkoviivana. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:50 000, 9/2022.

2.1 Esiselvitys

Muinaisjäännösten paikallistaminen ja arviointi perustui lähiseudulla aikaisemmin tehtyjen arkeologisten selvitysten tuloksiin ja Museoviraston ylläpitämän kulttuuriympäristön rekisteriportaalin tietoihin. Näiden tietojen lisäksi esiselvityksessä käytettiin eri aineistoja, joiden avulla tunnistettiin muinaisjäännösten sijainnin kannalta otolliset alueet. Esihistoriallisten kohteiden osalta kaukokartoituksessa keskeisiä aineistoja ovat GTK:n kallio- ja maaperäkartat, Maanmittauslaitoksen ortoilmakuvat, korkeusmalli sekä laserkeilausaineiston piste-pilviaineisto. Laserkeilausmenetelmä tuottaa tarkkaa tietoa kohteensa pinnanmuodoista, ja menetelmän avulla voidaan paikantaa lähinnä erilaisia kuoppakohteita, kuten asumuspainanteita, tervahautoja ja hiilimiiluja tai isoja vallirakenteita. Historiallisen ajan kohteita etsittiin topografian, kirjallisuustietojen, perimätiedon, paikannimistön ja historiallisen karttamateriaalin avulla, kuten isojakokarttojen, pitäjänkarttojen, rajakarttojen, tie- ja liikennekarttojen tai sotilaskarttojen avulla. Alueesta laadittujen vanhimpien peruskarttojen avulla arvioitiin kohteiden säilyneisyyttä ja maankäytön vaikutuksia mahdollisiin muinaisjäännöksiin. Vanhimmat peruskartat ovat vuosilta 1952-1973.

2.2 Maastoinventointimenetelmä

Maastoinventoinnissa tarkastettiin potentiaalisia alueita historiallisten karttojen, maaperän ja Maanmittauslaitoksen korkeusmallin 2 m DEM -aineiston avulla. Maaperää tarkastettiin pääosin ojen leikkauksista, hiekkaluodeilla maannosta ja erilaisia havaittuja kuoppia tarkastettiin kairaamalla, Siikajoen rantapellot olivat inventoinnin aikana peitteisiä ja niillä tehtiin muutamia lapion pistoja. Johtoreitit inventoitiin potentiaalisilta osiltaan n. 50-100 metrin etäisyydellä keskilinjasta, paikoin laajemmin.

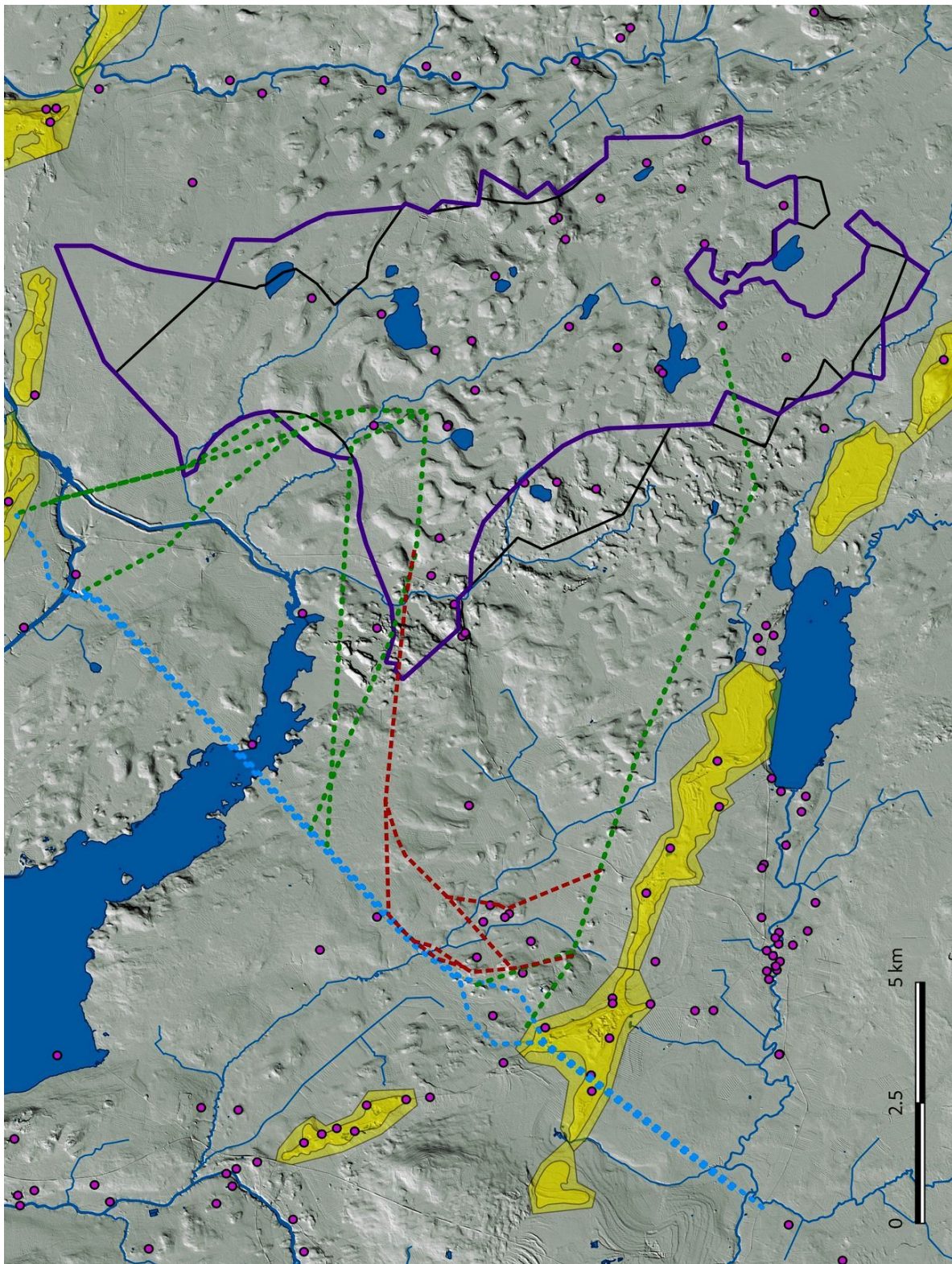
3. Maisema, topografia ja geologia

Tuulivoimapuiston hankealue sijaitsee melko tasaisella pohjamaan alueella kahden harjujakson välissä. Keskiosassa on joitakin mäkiä, jotka kohoavat 15 – 20 m ympäristöstään, muuten korkeusvaihtelut ovat pieniä. Alueesta 2/3 on turvekerrostumien peittämää. Päävesistöt ovat Lievosenjärvi ja Uljua, niiden ohella on muutama lampi tai pieni järvi.

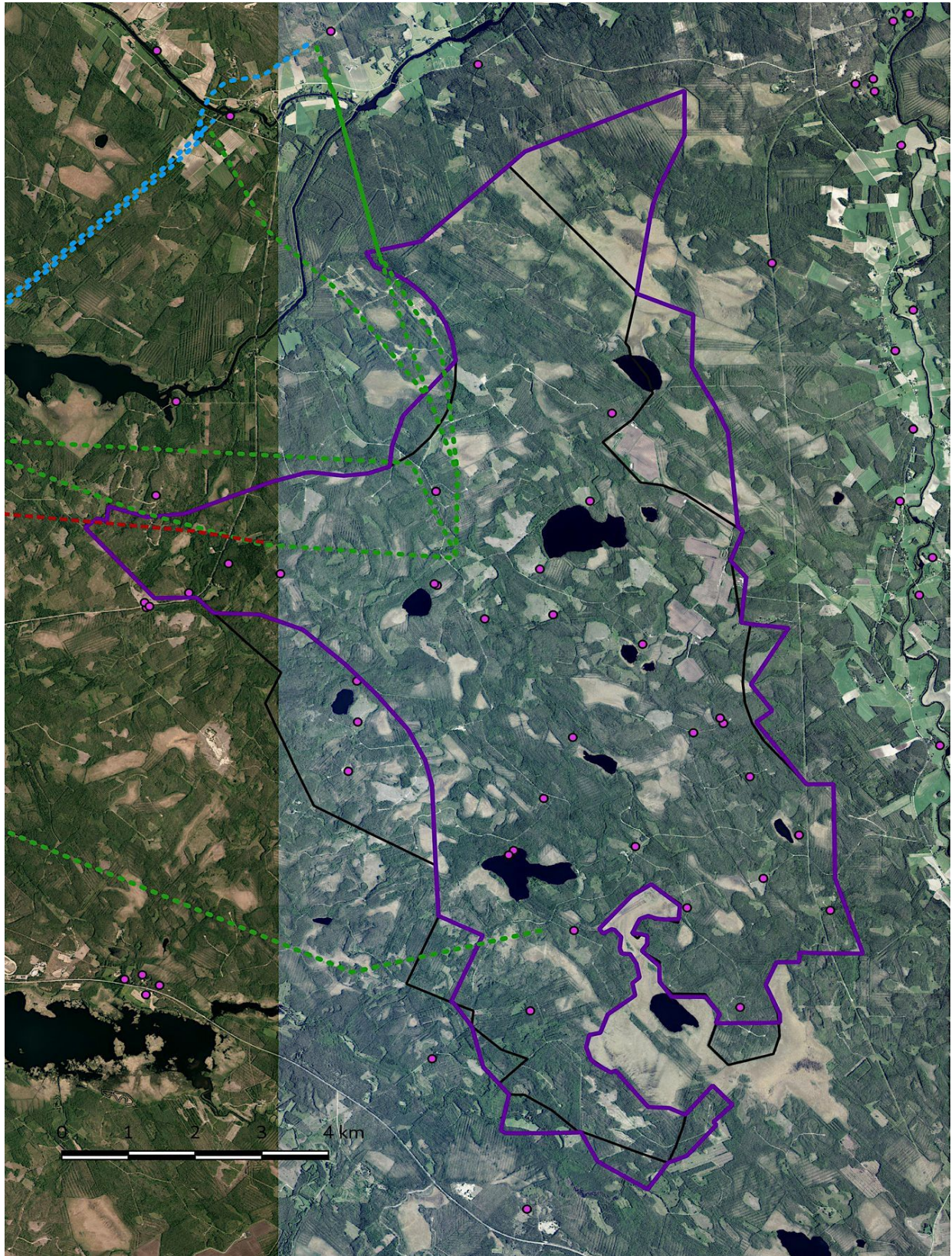
Tuulivoimapuiston laajennusosa koillisessa on maaperältään karkeaa moreenia ja turvetta, sillä on myös laajasti ojittamattomia soita. Pienehkö suorantainen Syväjärvi sijaitsee osin sen alueella. Järven koillispuolella hieman jyrkempirintainen Syväjärvenkangas on maaperältään karkeaa kivikkoa ja kalliota. Puiston eteläisellä laajennusalueella virtaa Oulaistenoja, jonka varrella sijaitsee peltoja, virran ympäristössä maaperä on hiekkaa, samoin sen kaakkoispuolella on rämeiden välisiä matalia hiekkakaartoja. Muut laajennusosat ovat matalia moreenikankaita ja pääosin voimakkaasti käsiteltyjä eri kasvuvaiheissa olevia talousmetsiä, itäädässä laajennusosalle sijoittuu myös turvetuotantoaluetta.

Voimajohtoreitit puiston etelä- ja keskiosasta Fingridin linjaan ja sen itäpuolelle kulkevat rämeillä ja kivikkoisten mäkien ja kankaiden yli, eteläisten reittien VE 6 ja VE 7 alueelle tyypillisiä ovat rämeiden väliset pienialaiset kivikkokumpareet ja mäet. Fingridin linjan eteläosan länsipuolella ovat laajemmat kankaat Pajumäki, Rahka-ahonkangas ja Murrunkankaat, joilla esiintyy myös hiekkaa olevaa maaperää. Siikajokeen laskeva Mustaoja virtaa johtoreittien kohdalla ja niiden välissä rämeellä, Mustaojaa on suoritettu ojituksilla. Pohjoiseen kulkevat johtoreitit kulkevat suurelta osin tasaisilla rämeillä, Siikajoen ympäristössä ne ylittävät myös peltoja. Uljuan tekojärven ja Siikajoen välinen kanava on kaivettu osin entiseen Uljuanojaan, osin entisille pelloille sekä keskiosaltaan tasaiseen rämeeseen.

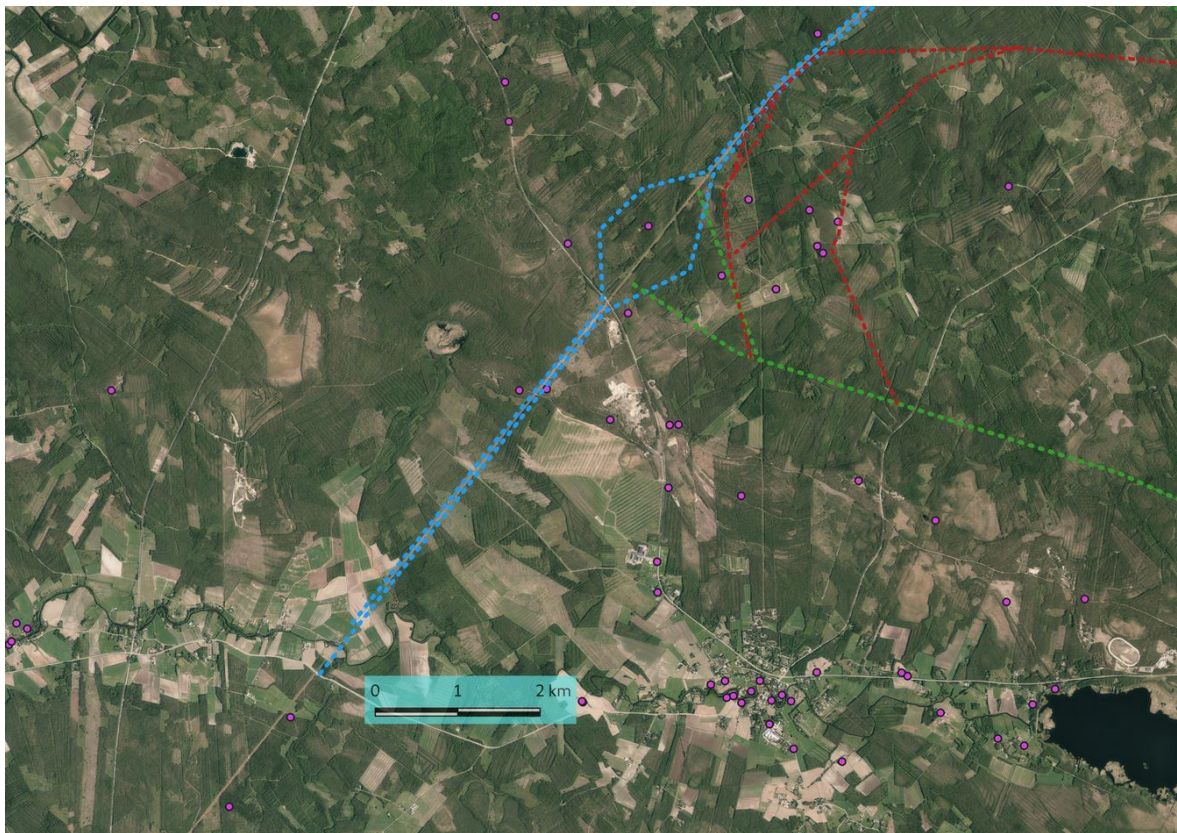
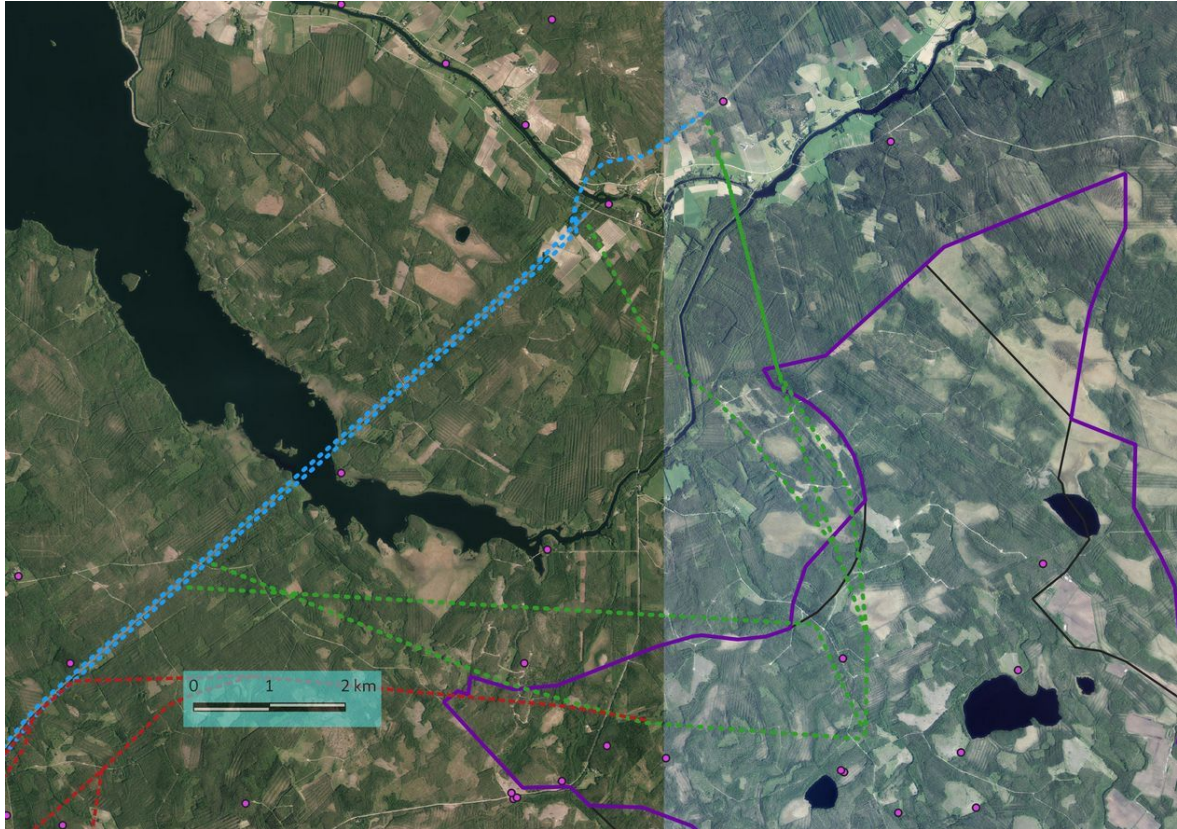
Fingridin nykyisen johtolinjan vierellä uudet johtoreitit kulkevat pääosin ojitetuilla rämeillä ja niiden välisillä matalilla moreenikankailla, Uljuan tekojärven koillispuolella on louhikkoinen Kantomäki. Laajemmin hiekkaa ja hienompaa maaperää esiintyy lounaassa Leskelän koillispuolella ja Paskokankaalla sekä pohjoisessa Siikajoen rantavyöhykkeellä. Lounaassa johtoreitit kulkevat Lamujoen tuntumassa, keskivaiheilla ne ylittävät Uljuan tekojärven kaakkoisosan ja pohjoisessa Siikajoen. Lamujoen läheisyydessä sijaitsevat pellot on raivattu suohon. Lamujoen ja Siikajoen varren asutuksen lisäksi reittien lähialueilla ei sijaitse asutusta.

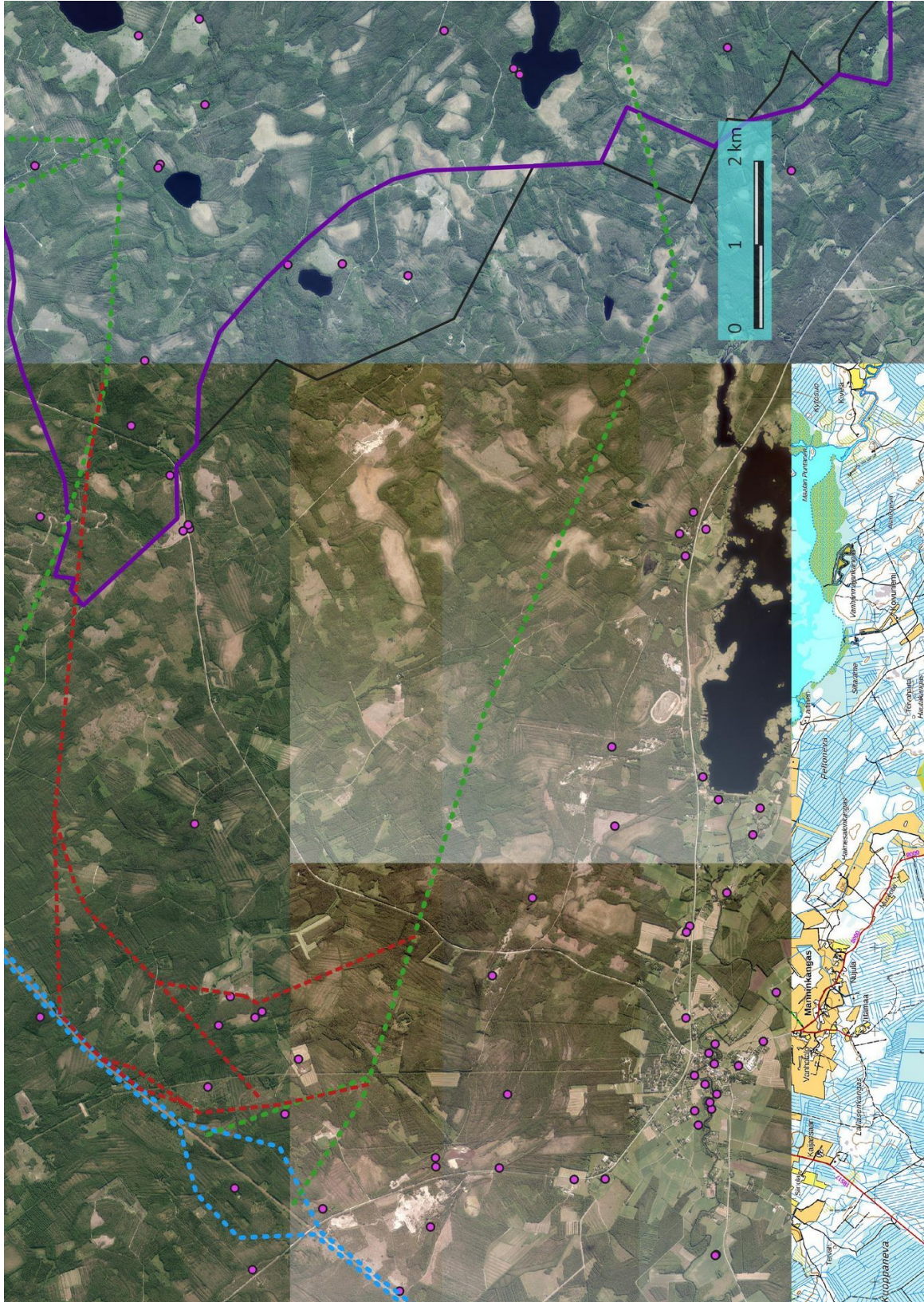
Kartta 4. Laserkeilausaineistoon perustuva vinovalovarjoste 2 m DEM 1:20 000, 9/2022. Harjut keltaisena, vesistöt sinisenä. Tuulivoimapuiston hankealue rajattu violetilla, vuoden 2021 hankealueen raja mustana viivana. Johtoreitit uudessa johtokäytävässä punaisena ja vihreänä katkoviivana, johtoreitit nykyisessä johtokäytävässä sinisenä katkoviivana. Tausta-aineistot Mml 9/2022. Arkeologiset kohteet ympyränä, tiedot Mu-seoviraston rekisteriportaalin mukaan, luettu 14.4.2023.

Kartta 5. Ortokuva. Tuulivoimapuiston hankealue rajattu violetilla, vuoden 2021 hankealueen raja mustana viivana. Johtoreitit uudessa johtokäytävässä punaisena ja vihreänä katkoviivana, johtoreitit nykyisessä johtokäytävässä sinisenä katkoviivana. Tausta-aineistot, Maanmittauslaitoksen ortokuvat 9/2022. Arkeologiset kohteet ympyränä, tiedot Museoviraston rekisteriportaalin mukaan, luettu 14.4.2023.

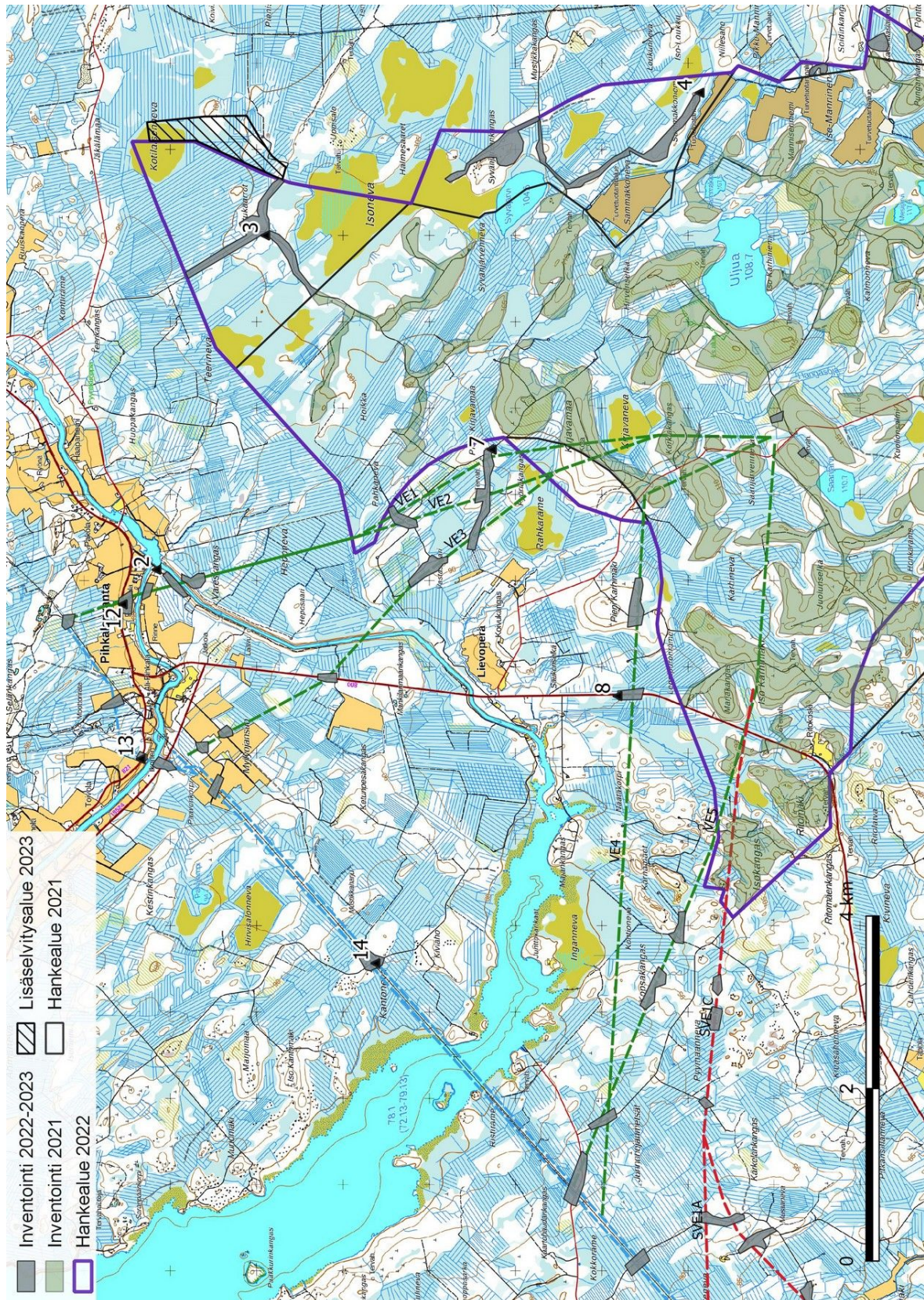
Kartat 6-7. Ortokuvat. Johtoreitit Fingridin nykyisen johtolinjan vierellä ja luonnonsuojelualueen kierto merkit-
ty sinisenä katkoviivana, johtoreitit uudessa johtokäytävässä punaisena ja vihreänä katkoviivana. Tausta-ai-
neistot, Maanmittauslaitoksen ortokuvat 9/2022. Arkeologiset kohteet punaisena ympyränä, tiedot Museovi-
raston rekisteriportaalin mukaan, luettu 14.4.2023.

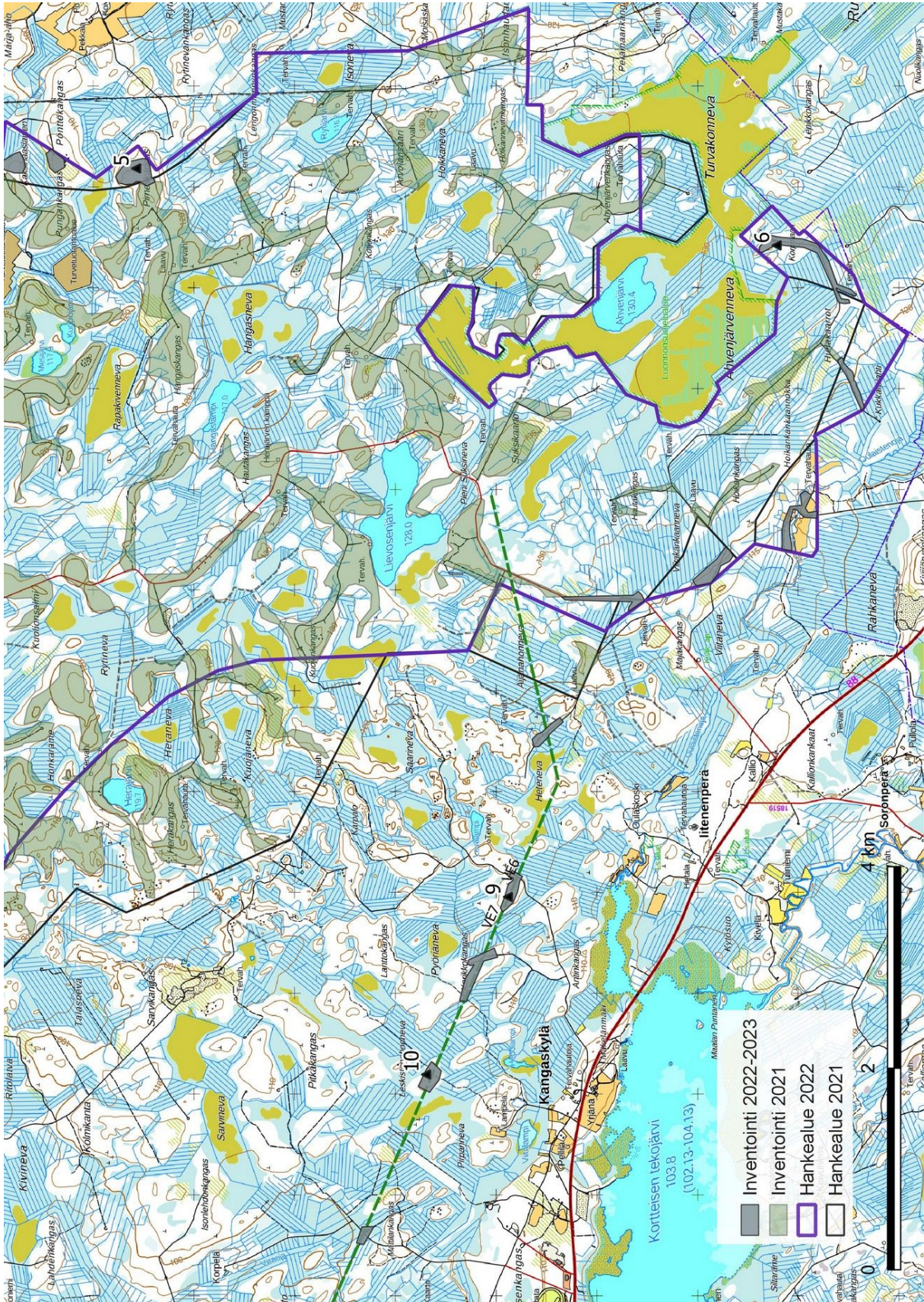
Kartta 8. Ortokuva. Tuulivoimapuiston hankealue rajattu violetilla, vuoden 2021 hankealueen raja mustana viivana. Johtoreitit uudessa johtokäytävässä punaisena ja vihreänä katkoviivana, johtoreitit nykyisessä johtokäytävässä sinisenä katkoviivana. Tausta-aineistot, Maanmittauslaitoksen ortokuvat 9/2022. Arkeologiset kohteet ympyränä, tiedot Museoviraston rekisteriportaalin mukaan, luettu 14.4.2023.

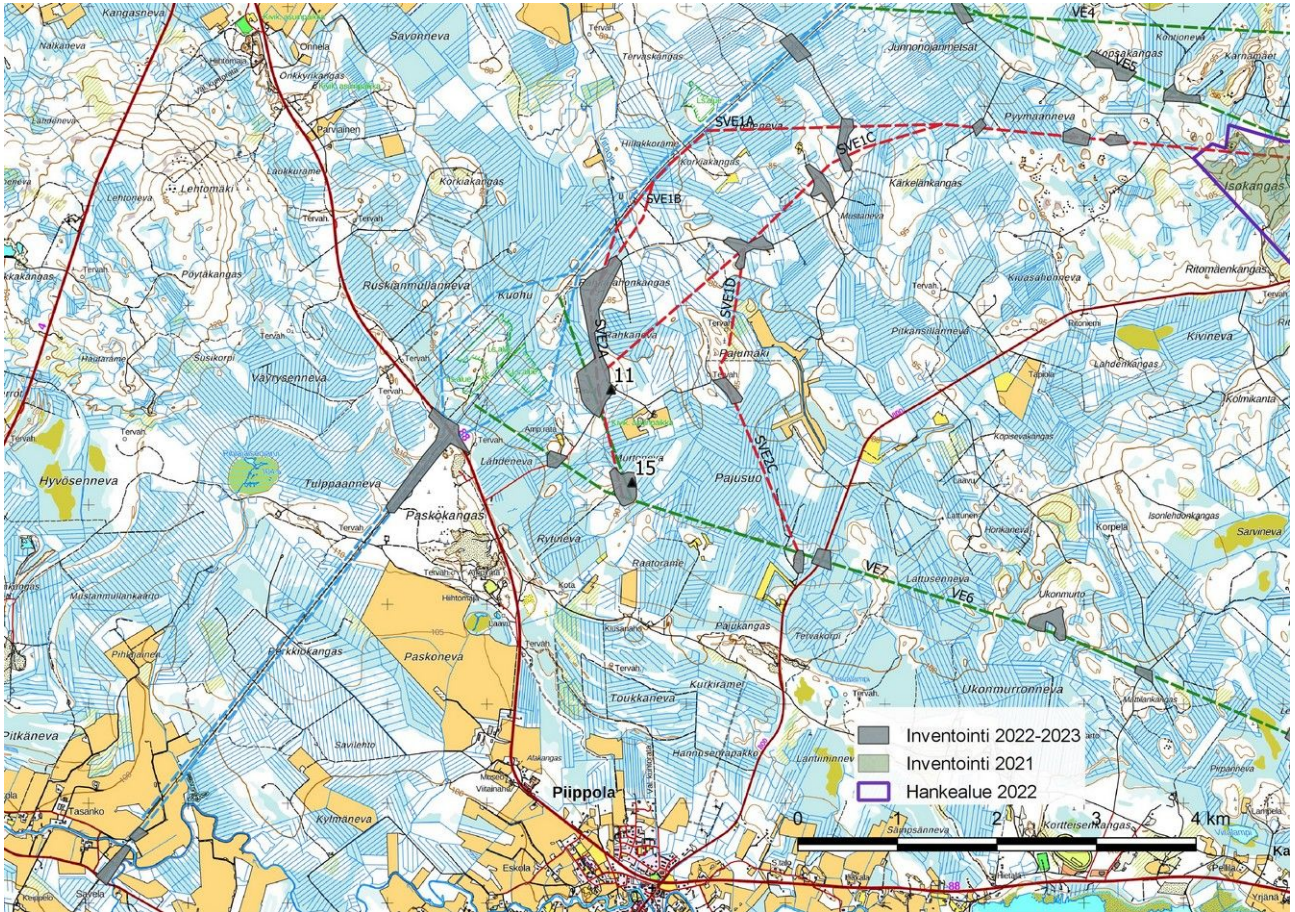
3.1 Maastokuvaukset ja valokuvat

Kartta 9. Pohjoisosa, vuosina 2021 ja 2022-2023 inventoidut alueet ja kuvauspaikat. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:50 000, 9/2022.

Kartta 10. Eteläosa, vuosina 2021 ja 2022-2023 inventoidut alueet ja kuvauspaikat. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:50 000, 9/2022.

Kartta 11. Eteläosa, vuosina 2021 ja 2022-2023 inventoidut alueet ja kuvauspaikat. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:50 000, 9/2022.

Kuvat 2-3. Pohjapato Siikajoen ja Uljuanojan haarassa, oikealla Kettukaartojen kivikkoista kangasta, kuvat kaakkoon.

Kuva 4. Sammakkonien kaakkoisosaa kaakkoon.

Kuva 5. Pirneskangasta itään.

Kuva 6. Korpisaarta pohjoiseen.

Kuva 7. Metsätie Pieni Kirjavamaalle, luoteeseen.

Kuva 8. VE 3 ylittää Pihkalantien, kuva etelään.

Kuva 9. Hetenevan länsipuolinen kangas, luoteeseen.

10. Talaskangasta luoteeseen.

11. Murronkankaat, kämpän paikka, kuva pohjoiseen.

12. Pihkalanranta, Siikajoen rantapello etelään.

13. Fingridin reitin läntinen kiertä Kestiläntien kohdalla, kuva koilliseen.

14. Linjaus Kantomäeltä Uljuan tekojärvelle, kuva lounaaseen.

15. Rytiahon itäreunaa, kuva pohjoiseen.

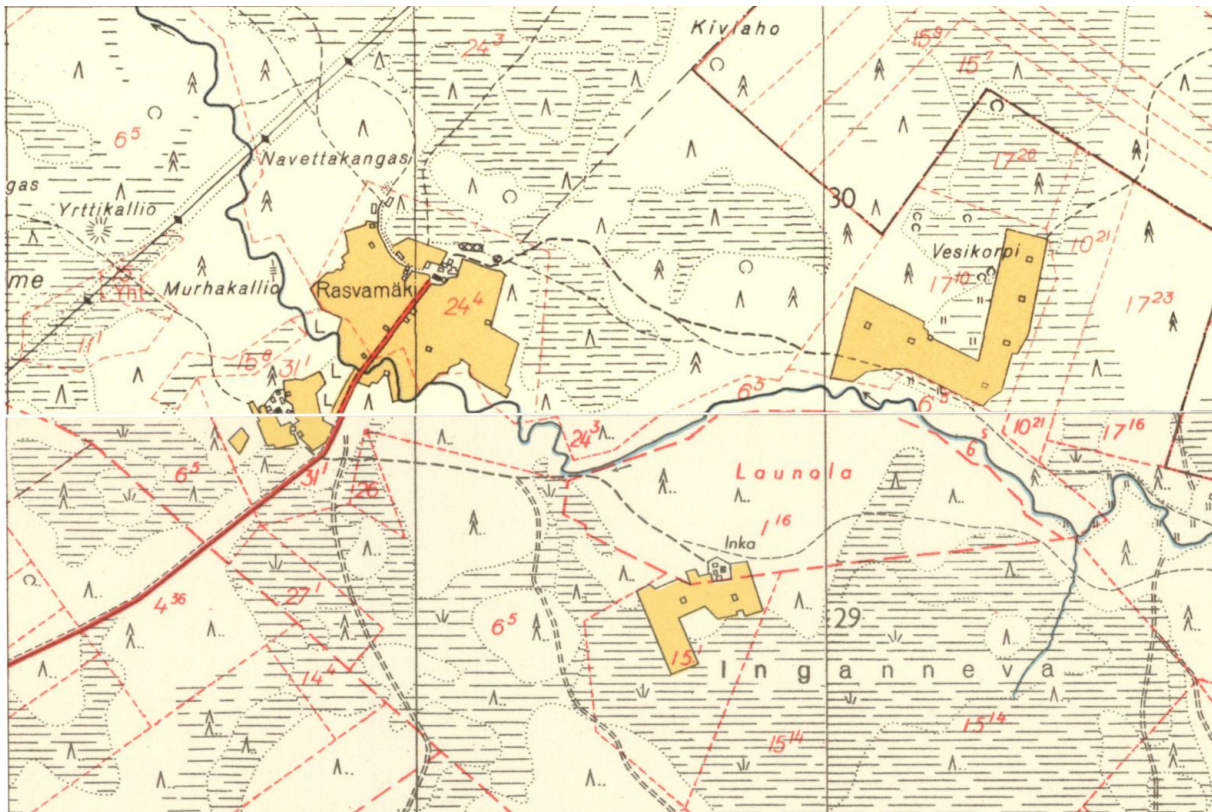

4. Alueen aiempi maankäyttö

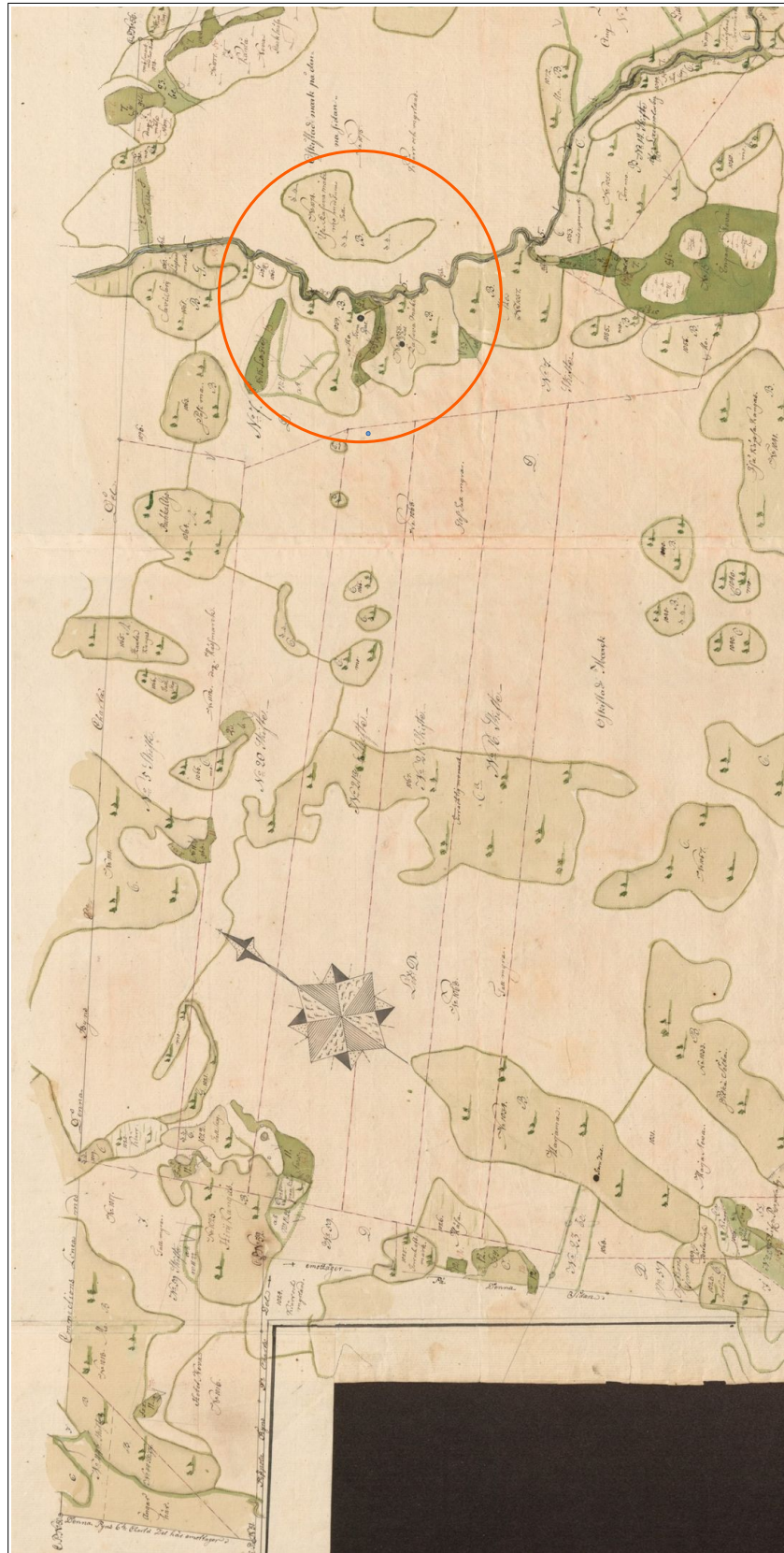
Tuulivoimapuiston laajennusosien sijaintikorkeus 95-120 m mpy vastaa mesoliittisen-myöhäismesoliittisen ajan merenrantatasoa n. 8500-7700 cal BP. Alueen soistuminen alkoi todennäköisesti pian merenrannan vetäytyttyä. Korkeuden ja topografian perusteella sillä sijaitsevat kivikkoiset matalat kankaat eivät ole olleet suotuisia pyyntiyhteisöjen asuinpaikoille. Merkkejä asutuksesta on löytynyt kuitenkin hankealueen ulkopuolelta erilaisista ympäristöistä, mm. vuoden 2012 Metsähallituksen inventoinnissa. Itäpuolelta Siikajoen varrelta tunnetaan runsaasti kivikautisia asuin- ja löytöpaikkoja. Johtoreiteillä potentiaalisia hienompaa maaperää alueita sijaitsee Fingridin linjan lounaispäässä ja johtoreittien pohjoispäässä Siikajoen ranta-alueella, myös Otanahon luonnonsuojelualueen itäpuolella on hiekkakankaita. Uljuan tekojärven kohdalla virtasi aiemmin Uljuanoja, jonka muinaiselta rannalta tunnetaan kivikautinen asuinpaikka *Navettakangas Rasvamäki*, paikan löydöt ovat pellon reunalta kvartsikaavin ja kolme kvartsi-iskosta.

Pulkkilan, Kestilän ja Piippolan historiallinen asutus kehittyi 1500-luvun lopulta lähtien. Historiallisen karttamateriaalin perusteella kohdealueet ovat olleet asumattomia nykypäivään tai lähihistoriaan saakka lukuun ottamatta Siikajoen, Lamujoen, Uljuanojan sekä Oulaistenojan varsien asutusta. Kestilässä Siikajoen pohjoisrannalla Pihkakoski on perustettu jo 1600-luvulla (Mauno Hiltunen, Siikajokilaakso keskiajalta vuoteen 1860, s. 123). Uljuanoja on jäänyt melkein kokonaan Uljuan tekojärven alle. Uljuanojan molemmiin puolin on sijainnut tilat Fingridin linjan eteläpuolella – ne on merkitty vuosien 1952 ja 1957 peruskartoille, tilat lienee perustettu vasta 1800-luvun puolivälin jälkeen, koska niitä ei ole merkitty pitäjänkartoille. Hieman kauempana johtoreiteistä on sijainnut 1800-luvun loppupuolella tai 1900-luvun alkupuolella perustettuja tiloja, jotka ovat autioituneet, joitakin tiloja on ollut mm. hävinneiden Viitaojan, Mehtojan ja Uljuanojan lähistöllä.

Metsien käyttö alkoi seudulla 1700-luvun alussa, kyseessä oli pääosin tervanpoltto, tällä alueella elinkeinon kukoistusaika oli 1800-luvun alussa; muutamia tervahautoja on merkitty jo 1700-luvun isojakokartoille. Alueella on useita pieniä virtoja, joita myöten on varmaankin uitettu puutavaraa – Pihkalassa Siikajokeen on merkitty patolaitteita vuoden 1957 peruskartalle. Pienten virtojen varsilta on kerätty myös luonnonheinää, josta kertovat mm. vielä vuoden 1953 peruskartalle merkityt niittyladot Majanperälle virtaavan Viitaojan ja Mehtojan varrelle.

Yksityiskohta vuosien 1952 ja 1957 peruskartoista. Kartalle merkitty Uljuanoja on nykyisin Uljuan tekojärveä.

Ote vuoden Fabian Gutzénin vuonna 1774 laatimasta isojakokartasta, entinen Uljuanjoki Rasvamäen kohdalla ympyröity. Muinaisen joen rantaan on merkitty myös kaksi tervahautaa, joista eteläisempi on merkitty nykyisellekin maastokartalle. Kartta: Kansallisarkisto: Pulkila, F14:1/11.

Fabian Gutzénin laatima isojakokartta vuodelta 1783. Kartan keskivaiheilla Oulaistenoja, nykyinen Ojantaka-nen ympyröity.

Siikajoen pitäjässä oli 1600-luvulla kolme virallista tieyhteyttä, joista tie Oulusta Savonlinnaan oli yksi. Kuopio – Pyhäntä – Piippola – Pulkila – Rantsila – Temmes – Oulu talvitie tunnettiin jo 1600-luvun alussa (Siikajokilaakson historia 2, s. 196). Kesätienä linjaus oli Oulusta Piippolaan jo 1600-luvulla (Siikajokilaakson historia 1, s. 191, 452 ja 456). Fingridin nykyinen johtolinja ja sen vierellä vaihtoehtoiset voimajohtoreitit ylittävät vanhan Savontien linjauksen lisämentien eli kantatien 88 kohdalla.

Kartta 8. Ote Kestilän, Pyhäntän ja Piippolan vuoden 1843 pitäjänkartoista. Kartan yläosassa entinen Uljuanjoja, keskellä Uljuanjärvi. Kartat: Astia - Kansallisarkiston asiointipalvelu, <https://astia.narc.fi/uusiastia/>.

5. Tulokset

Inventoinnissa huomioitiin 23 kohdetta, joista 12 ovat uusia. Kohteet 10-12 sijaitsevat hankealueen laajennusosilla, kohde 23 vuoden 2021 hankealueella ja loput kohteet johtoreittien lähialueilla. Uudet kohteet ovat lähinnä tervan valmistuspaikkoja. Edellisten lisäksi muun tyyppisiä uusia kohteita ovat 6. Koskenaho, kylänpaikka ja 1. Savon tie, historiallinen tielinjaus. Todennäköisiä hiilimiilukohdetta 16 ja tervahautakohdetta 17 ei inventoitu, koska ne sijaitsevat etäämpänä muuttuvan maankäytön alueista.

Inventoinnin pohjana olleiden suunnitelmien toteuttamisella on mahdollisesti vaikutusta kohteisiin:

- 4. Rahka-ahontie, etäisyys johtoreittiin VE6 n. 50 m.
- 5. Ikonen, etäisyys Fingridin linjan länsipuolella kulkevaan johtoreittiin n. 40 m.
- 7. Pieni Kirjavamaa, etäisyys johtoreittiin VE2 n. 30 m.
- 13. Paskokangas 3, etäisyys Fingridin linjan itäpuolella kulkevaan johtoreittiin n. 15 m.
- 15. Heteneva, etäisyys Fingridin linjan pohjoispuolella kulkevaan johtoreittiin n. 40 m.
- 20. Pajumäki 3, etäisyys johtoreittiin SVE1D n. 20 m.
- 21. Rytiaho, johtoreitit VE6 ja VE 7 kulkevat kohteen läpi.

Savontien linjaus on jäänyt nykyisen lisälmen tien ja Fingridin johtolinjan alle. Arkeologiseksi tulkittavia osia ei ole säilynyt tiestä.

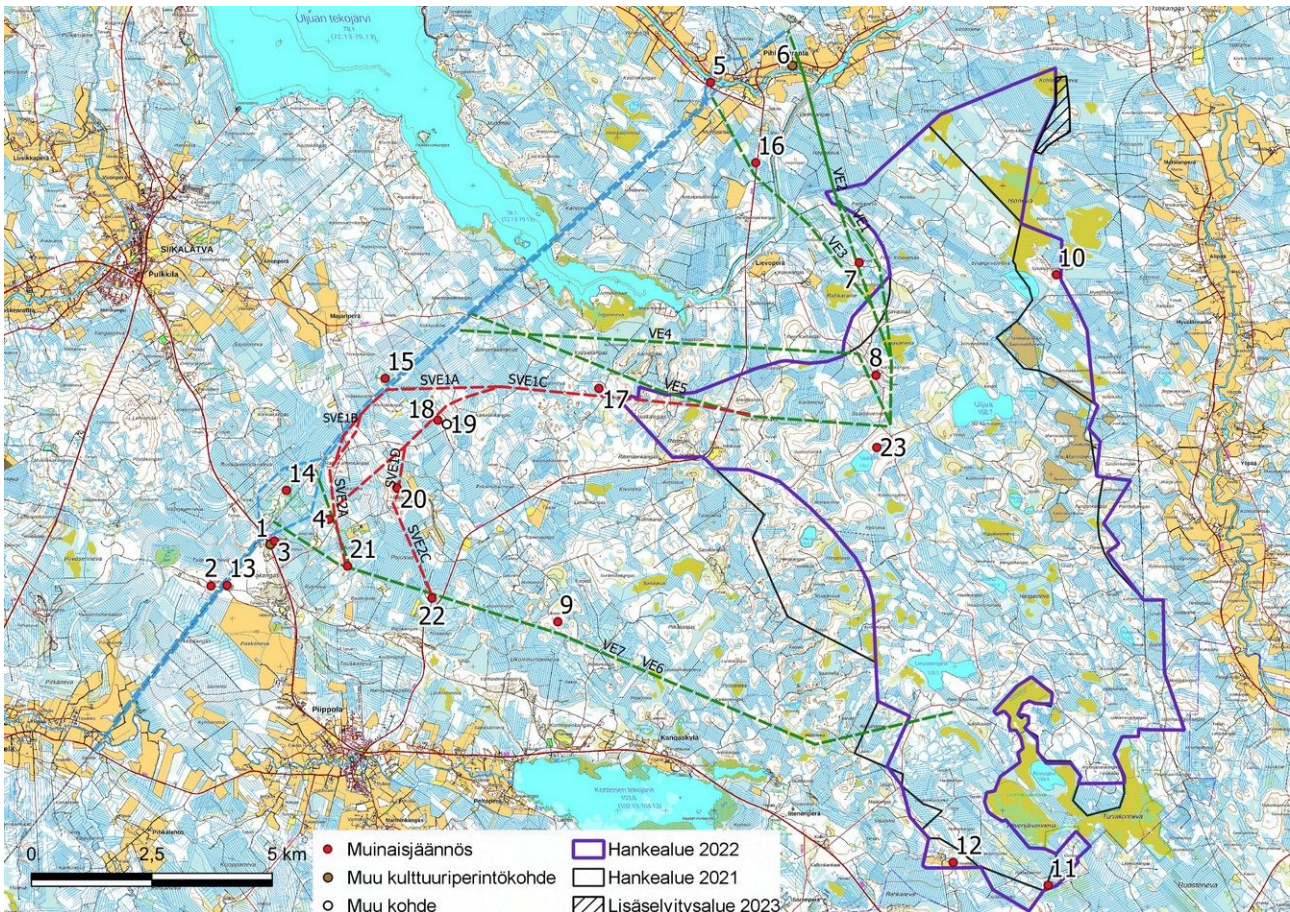
Inventoinnin jälkityövaiheessa havaittiin, että Fingridin linjaa ja sen ympäristöä on inventoitu myös toisen hankkeen yhteydessä vuonna 2022, siihen liittyvät tiedot mainitaan kohteiden 2-4, 13-15 ja 20 kuvailutiedoissa.

12.2.2024

Jaana Itäpalo
Jaana Itäpalo

Hans-Peter Schulz
Hans-Peter Schulz

6. Yleiskartta

Raportin kohteet 1-23 kartalla. Taustakartat Mml 9/2022.

7. Kohdeluettelo

Kohde	Sivu	tyyppi/ tyypin tarkenne	ajoitus	lkm	status
1. Savontie	21	kulkuväylät, tienpohjat	historiallinen	1	KP
2. Paskokangas	23	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	1	MJ
3. Lähdeneva	24	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	2	MJ
4. Rahka-ahontie	25	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	4-5	MJ
5. Ikonen	27	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	1	MJ
6. Koskenaho	28	asuinpaikat/kylänpaikat	historiallinen	1	KP
7. Pieni Kirjavamaa	30	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	2	MJ
8. Hangasoja	31	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	1	MJ
9. Ukonmurto	31	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	3-4	MJ
10. Syvänjärvenkangas	33	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	1	MJ
11. Hietakaarto	34	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	2	MJ
12. Ojantakanen	35	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	1	MJ
13. Paskokangas 3	36	työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut	historiallinen	1	MJ
14. Otanaho	36	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	1	MJ
15. Heteneva	37	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	2	MJ
16. Lapasaari	38	työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut	historiallinen		MJ ?
17. Kopsakangas	39	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen		MJ ?
18. Marjomaa	40	työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut	historiallinen	1	MJ
19. Marjomaa 1	41	asuinpaikat	moderni	1	m
20. Pajumäki 3	43	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	1	MJ
21. Rytiaho	44	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	5	MJ
22. Pajusuo	45	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	1	MJ
23. Saarijärvi 1	46	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat	historiallinen	3	MJ

Status: MJ kiinteä muinaisjäännös, KP muu kulttuuriperintökohde, m muu kohde.

8. Kohdetiedot

1. Savontie			
Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4414R
Laji	Muu kulttuuriperintökohde	Vanha yleislehtijako	341109
Tyyppi	Kulkuväylät	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7121537 I: 447792
Tyypin tarkenne	Tienpohjat	N2000	Z n. 105-107,50 - m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	tien linjaus metsätiellä kohdera- jauksen kaakkoisosassa
Aiemmat tutkimukset	2020 Jaana Itäpalo, inventointi	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi
Aiemmat löydöt	-	Inventointilöydöt	-

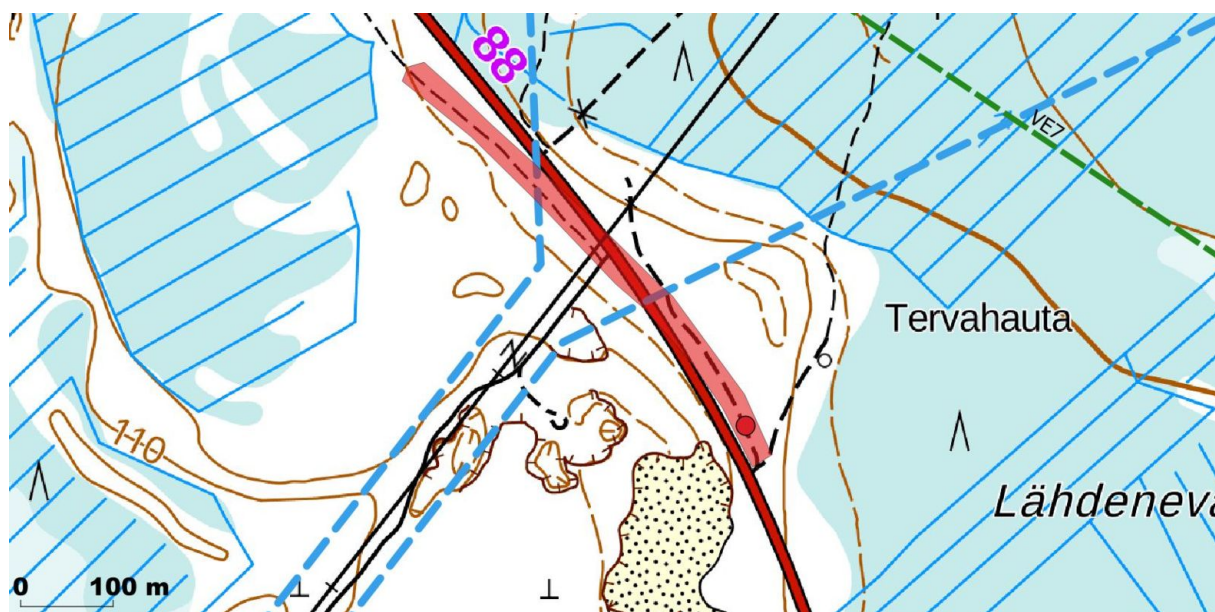

Kuvaus: Siikajoen pitäjän alueella kulki 1600-luvulla kolme virallista tieyhteyttä, joista tie Oulusta Savonlinnaan oli yksi. 1600-luvulla tie oli kulkupeleihin ajettavissa talvella, kesäisin tie oli ratsupolkuna. Kuopio – Pyhäntä – Piippola – Pulkila – Rantsila – Temmes – Oulu talvitie tunnettiin jo 1600-luvun alussa (Siikajoki-laakson historia 2, s. 196). Kesätienä linjaus oli Oulusta Piippolaan jo 1600-luvulla (Siikajoki-laakson historia 1, s. 191, 196, 452 ja 456).

Piippolassa on säilynyt Savontien linjausta useita kilometrejä Vanhan maantien kohdalla. Linjaus kulkee Kortteisen tekojärven pohjoispuolelta luoteeseen kuivassa hiekkapohjaisessa kangasmaastossa n. 9,5 km, linjauksen varrella sijaitsee asutusta itäpäässä. Vanhan maantien itäosasta käytetään myös nimitystä Suolatietie. Tietä käyttivät mm. Ruotsi-Suomen joukot Suomen sodan aikana. Tielinjaus on merkitty ja nimetty vuosina 1773-1786 laadituille Piippolan isonjaon kartoille.

Vanha Savontien linjaus kulkee Fingridin johtokäytävän kohdalla ja nykyisen lisalmentien sekä sen itä- ja länsipuolella kulkevien metsäteiden/-urien kohdilla. Tielinjauksen ympäristössä kasvaa nuorta talousmetsää, nykyinen johtokäytävä on puuton. Vanhasta tiestä ei ole säilynyt arkeologiseksi katsottavia rakenteita.

Ehdotus suojavyöhykkeeksi: Suojavyöhykettä ei ehdoteta.

Savontie, rajaus ja kohdekoordinaatit. Taustakartta Mml 9/2022.

Savontien linjaus metsätiellä nykyisen johtolinjan itäpuolella kulkevan uuden voimajohtoreitin kaakkoispuolella, kuva luoteeseen. Oikealla kuvassa: vanha tielinjaus kulkee osin nykyisen johtoreitin alla, kuva etelään lisalmentien reunasta.

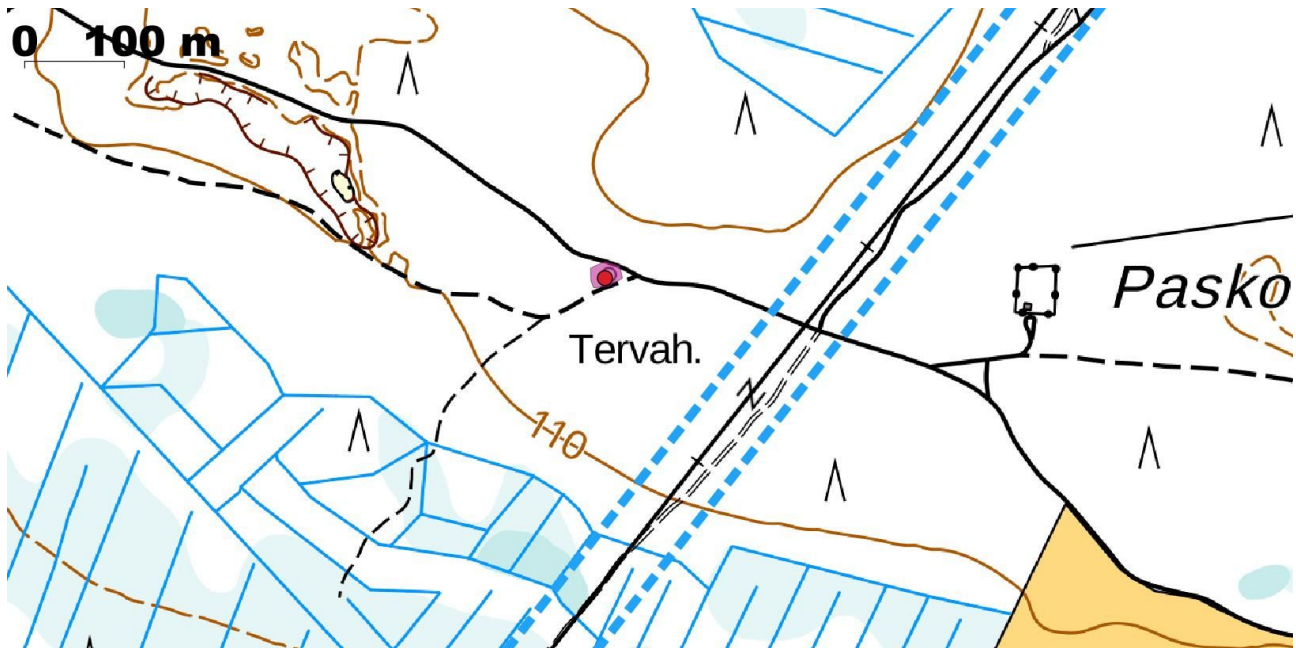

Yksityiskohta vuoden 1773 isojakokartasta; Savontie on kartalle merkityistä teistä oikealla oleva. Kartta: Kansallisarkisto, Piippola F12:2.

2. Paskokangas			
Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	1000039897	TM35-lehtijako	Q4414R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	341109
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7120674 I: 446562
Tyyppin tarkenne	tervahaudat	N2000	Z n. 110 m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	Aiempi tieto
Aiemmat tutkimukset	2020 Jaana Itäpalo, inventointi 2022 Timo Jussila, Antti Bilund, Hannu Poutiainen ja Timo Sepänmaa, inventointi	Inventointimenetelmät	Ei inventoitu

Aiemmat löydöt	-	Inventointilöydöt	-
Kuvaus: 2020: Pihlajaisenjärvelle johtavan metsätien varrella matalalla kankaalla. Tervahauta on n. 25 m halkaisijaltaan, siinä on syvä keskusuoppa ja n. 1,5 m korkeat jyrkät reunavallit. Tervahaudan päällä kasvaa tiheästi puustoa. Ympäröivä alue on varttunutta mäntymetsää, alueen maaperä on moreenia. 2022 Jussila et al: kohde oli muutoin ennallaan paitsi sen pohjalle oli pystytetty puinen risti.			
Ehdotus suojavyöhykkeeksi:	Kyllä. Etäisyys Fingridin linjan länsipuolella kulkevaan johtoreittiin on n. 130 m.		

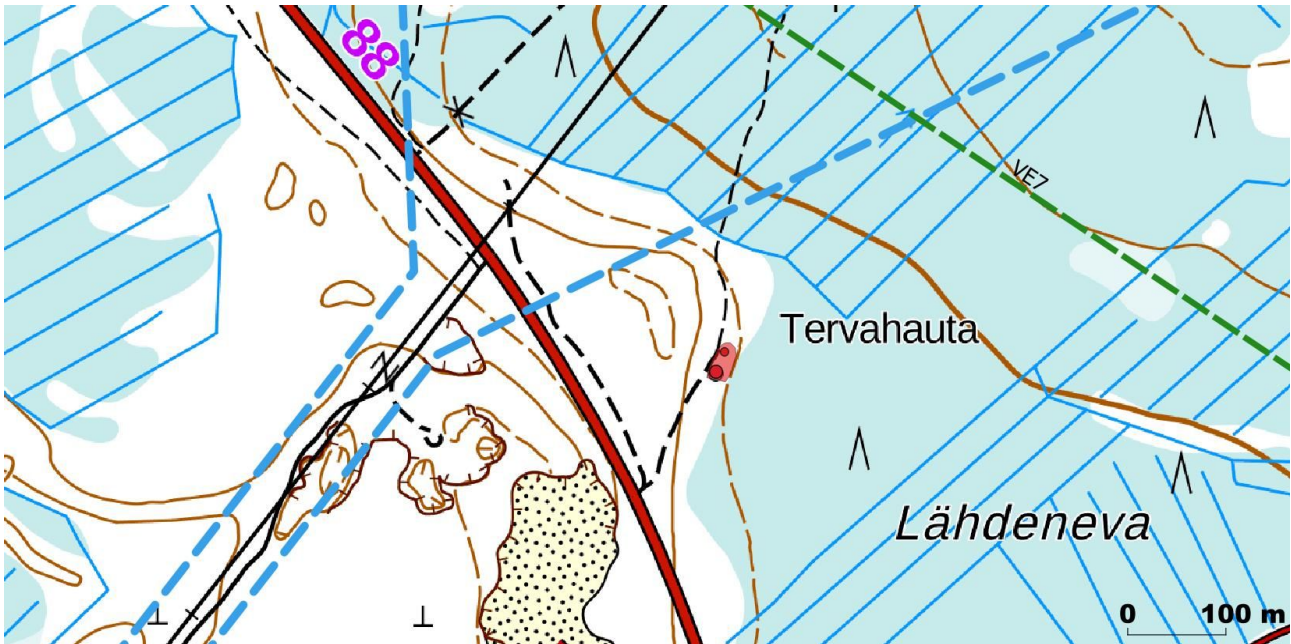

Paskokangas, rajausta ja kohdekoordinaatit. Taustakartta Mml 9/2022.

3. Lähdeneva			
Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	1000039896	TM35-lehtijako	Q4414R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	341109
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7121608 I: 447879 P: 7121629 I: 447887
Tyypin tarkenne	tervahaudat	N2000	Z n. 104 m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	Aiempi tieto, tervahauta
Aiemmat tutkimukset	2020: Jaana Itäpalo, inventointi 2022 Timo Jussila, Antti Bilund, Hannu Poutiainen, Timo Sepänmaa, inventointi	Inventointimenetelmät	Ei inventoitu
Aiemmat löydöt	-	Inventointilöydöt	-
Kuvaus: 2020: Piippolan keskustasta n. 4,8 km luoteeseen kantatien 88 itäpuolella Lähdenevalle melko jyrkästi laskevan kankaan reunalla. Tervahauta on n. 18 m halkaisijaltaan, sen eteläpuolella on iso maakuoppa, missä on rakennusjätettä. Alueen puusto on varttunutta harvaa mäntymetsää. 2022 Sepänmaa et al: Noin 16 metriä tervahaudasta pohjoiseen havaittiin tervapirtin kiukaan jäänteet. Aluerajausta laajennettiin pohjoiseen tulisijan alueelle. Havaittiin palanutta kiveä, hiiltä ja nokista maata äestyskessä levinneenä useiden metrien läpimittaiselle alueelle. Säilyneiden osien perusteella tulisijan halkaisija ennen äestystä on ollut noin kaksi metriä ja korkeus vähintään 40 cm. Havaittiin myös palanutta ja palamatonta piitä, jota pidettiin todennäköisesti tuluspiinä sekä palanutta luuta, mm. useiden senttimetrien pituinen pala keskikokoisen nisäkkään kylkiluuta. Löytöjä ei ole kerätty talteen.			

Ehdotus suojavyöhykkeeksi:

Kyllä. Etäisyys Fingridin linjan itäpuolella kulkevaan johtoreittiin on n. 120 m.

Lähdeneva, kohdekoordinaatit ovat tervahaudan kohdalla, kiuas on siitä pohjoiseen. Taustakartta Mml 9/2022.

4. Rahka-ahontie

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	1000046818	TM35-lehtijako	Q4423R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	341109
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7122061 I: 449011
Tyyppin tarkenne	tervahaudat	N2000	Z n. 90-92,50 m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	Lidar-paikannus, maastokartalle merkitty tervahauta
Aiemmat tutkimukset	2022 Timo Jussila, Antti Bilund, Hannu Poutiainen, Timo Sepänmaa, inventointi	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, kairaus
Aiemmat löydöt	-	Inventointilöydöt	-

Kuvaus: 2022 Jussila et al: Paikalla havaittiin hyvin pieni tervahauta laskukuoppineen. Haudan reunat ovat pohjalta n. metrin korkeudessa ja enintään 0,5 m paksut. Haudan halkaisija on ulkoreunoista mitattuna n. 5 m. Kohde löytyi maastokarttaan merkitystä paikasta pienen kukkulan kupeesta.

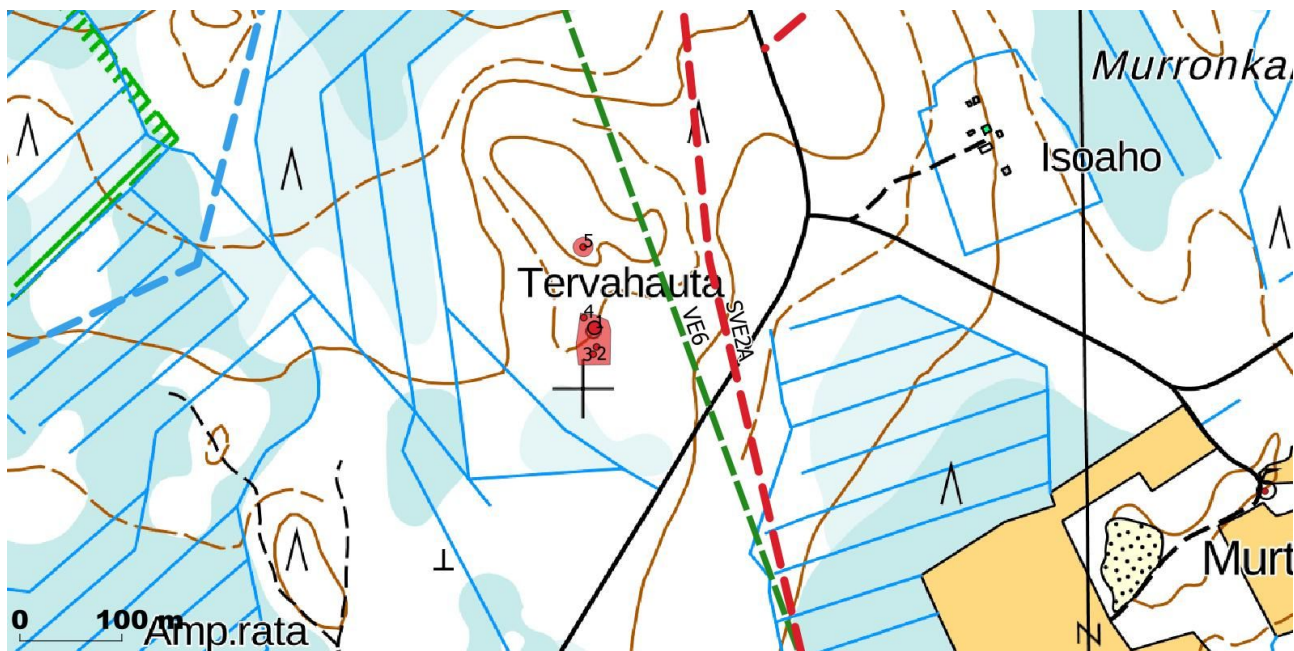
2022 Itäpalo ja Schulz: Maastokartalle merkityn tervahaudan kohdalla havaittiin n. 12 m halkaisijaltaan oleva tervahauta, halssi on kaivettu etelään. Siitä noin 15 lounaaseen on toinen, n. 7 m halkaisijaltaan oleva tervahauta, halssi lounaaseen. Molempien hautojen päällä tai reunoilla kasvaa mäntyjä. Noin 15 m isommasta tervahaudasta etelään alempana rinteessä on n. 15 x 8 metrin kokoinen tervavaraston jäännös, jonka reunoilla erottuu n. 50 cm korkea ja n. 0,5-1 m leveä seinävalli. Noin 15 isommasta tervahaudasta luoteeseen n. 2,5 m halkaisijaltaan olevan laakean kuopan reunalla sijaitsee hieman yli 1 m halkaisijaltaan oleva ja n. 30 cm korkea turpeen ja varpujen peittämä epämääräinen kivikasa, josta tuli kairatessa hiiltä. Kyseessä on mahdollinen tervapirtin kiuas, mutta se voi olla muukin tervan valmistukseen liittyvä jäännös; erinäiset kuopat ja kivikaset ovat tavallisia tervahautojen ympärillä. Maastokartalle merkitystä tervahaudasta n. 80 m pohjoiseen on n. 6 m halkaisijaltaan oleva tervahauta, halssi lounaaseen. Kankaan puusto on harvaa mäntymetsää.

Ehdotus suojavyöhykkeeksi:	Kyllä. Etäisyys johtoreittiin VE 6 on n. 60 m.
-----------------------------------	--

Alakohteet

tyyppi,C,100	x,N,11,3	y,N,11,3	status	alanro
tervahauta	449011,147	7122061,160	mj	1
tervavarasto	449013,178	7122042,069	mj	2
tervahauta	449000,466	7122048,216	mj	3
tervapirtin kiuas ?	449000,620	7122071,451	mj	4
tervahauta	449000,025	7122142,252	mj	5

Rahka-ahontie, raja- ja kohteiden sijainti. Taustakartta Mml 9/2022.

Maastokartalle merkitty tervahauta kuvattu etelään. Oikealla sen lounaispuolella oleva tervahauta, kuva lounaaseen.

Tervavaraston pohja etelään. Oikealla kuvassa kuopan reunamalla kairan kohdalla matala kivikasa, josta tuli kairatessa hiiltä.

5. Ikonen

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4441L
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	341210
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7131140 I: 456929
Tyypin tarkenne	tervahaudat	N2000	Z n. 77,50 m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	Lidar-paikannus, maastokartalle merkitty tervahauta
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi
Aiemmat löydöt	-	Inventointilöydöt	-
Kuvaus: Siikajoen etelärannalla, Siikajoen ja Uljuantien välissä jyrkän jokitörmän reunalla. Noin 7 m halkaisijaltaan oleva tervahauta, halssi joen suuntaan. Pintakasvillisuutena on vankasti heinää, keskellä kasvaa yksi haapa, ympäristössä kuusia ja nuorta lehtimetsää.			
Ehdotus suojavyöhykkeeksi:	Kyllä. Etäisyys Fingridin linjan länsipuolella kulkevaan johtoreittiin luoteeseen on n. 40 m.		

Tervahauta kuvattu koilliseen.

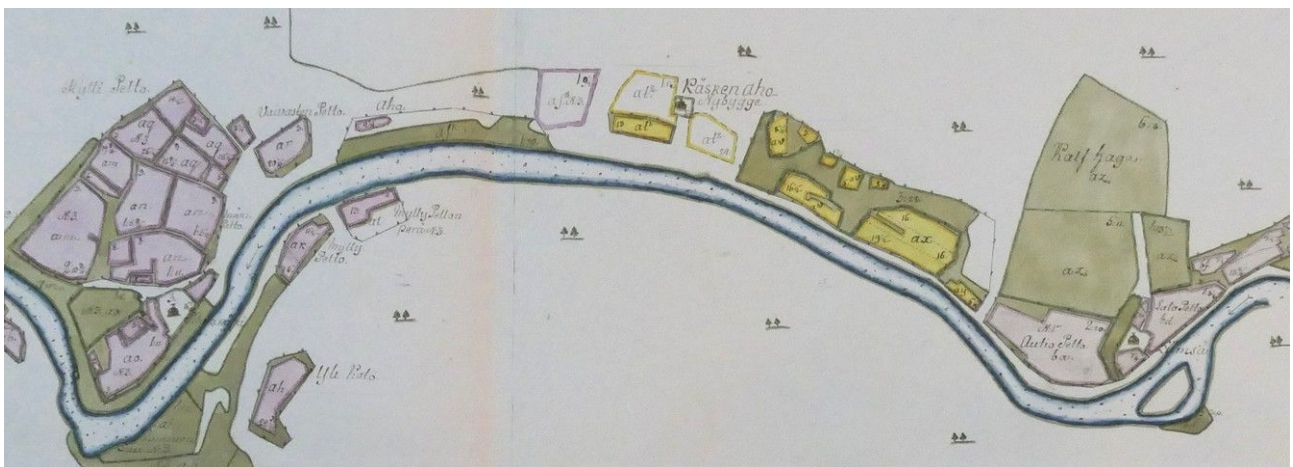
Ikonen. Taustakartta Mml 9/2022.

6. Koskenaho

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4441L
Laji	Muu kulttuuriperintökohde	Vanha yleislehtijako	341210
Tyyppi	Asuinpaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7131490 I: 458629
Tyyppin tarkenne	kylänpaikat	N2000	Z n. 82,50 m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	Asemointi vuoden 1778 isojakokartan mukaan
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi
Kuvaus: Kestilän Pihkalanrannassa, Kestiläntien varrella Siikajoen pohjoisrannalla. Nykyisen Koskelan talon paikalle on merkitty Koskenaho-niminen uudisasutus vuoden 1778 isojakokartalle. Paikalla on nykyisin loivasti kumpuilevien peltöjen ympäröimä omakotitalon pihapiiri. Uuden päärakennuksen lisäksi pihapiirissä on useita talousrakennuksia.			
Ehdotus suojavyöhykkeeksi:		Kyllä. Etäisyys johtoreitteihin VE 1 ja VE 2 on n. 130 m.	

Koskenahon rajaus. Johtoreitit VE 1 ja VE 2 kulkevat nykyisen Koskelan itäpuolella pellolla itäpuolella. Maanmittauslaitoksen peruskarttarasteri 1:20 000, 9/2022.

Yksityiskohta vuoden 1778 Taimelinin laatimasta isojakokartasta. Ylhäällä keskellä Koskenaho. Sen lisäksi kartalle on merkitty Pihkakosken ja Lämsän talot. Kansallisarkisto: Kestilä F14:1/1-24.

Koskenaho ortokuvalla. Ortokuva Mml 9/2022.

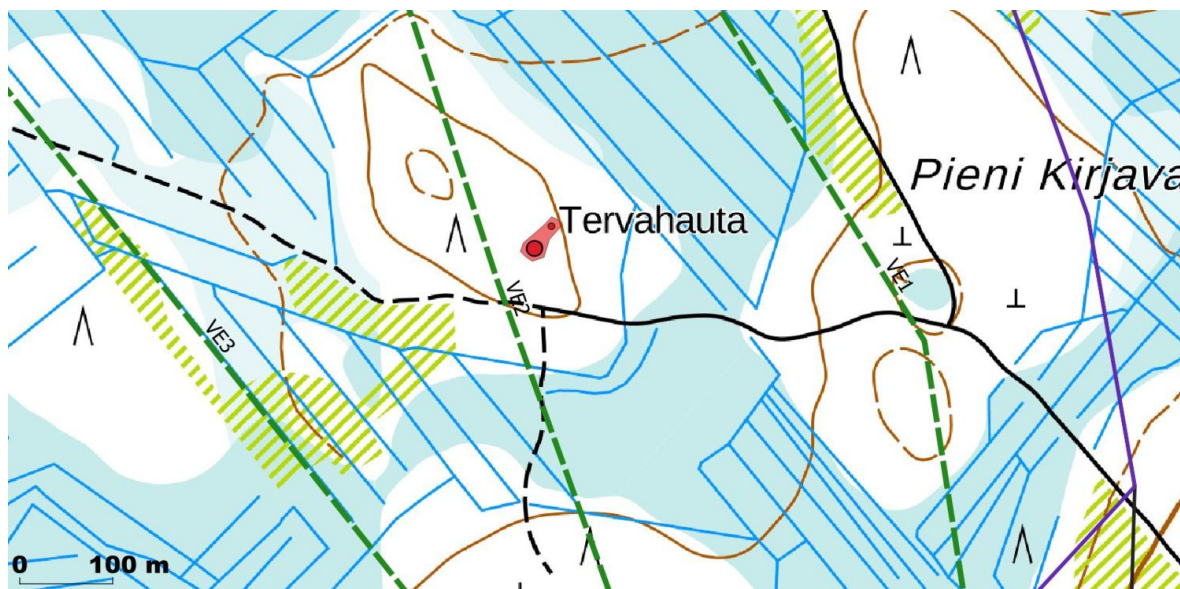
Voimajohtoreitit VE 1 ja VE 2 kulkevat pellolla nykyisen Koskelan itäpuolella, kuva kaakkoon.

7. Pieni Kirjavamaa

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4441L
Laji	Kiinteä muinaisjäänös	Vanha yleislehtijako	341401
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7127397 I: 460015 P: 7127421 I: 460034
Tyypin tarkenne	tervahaudat	N2000	Z n. 95 m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	Lidar-paikannus, tervahauta
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi
Aiemmat löydöt	-	Inventointilöydöt	-

Kuvaus: Noin 50 m metsätiestä pohjoiseen. Noin 13 m halkaisijaltaan oleva tervahauta, halssi koilliseen. Noin 20 tervahaudasta koilliseen on tervapirtin kiuas, se on n. 1,5 m halkaisijaltaan ja n. 40 cm korkea. Ympäristöllä kasvaa varttunutta kuusimetsää, eteläpuolella nuorta kasvatusmetsää. Maaperä on moreenia.

Ehdotus suojavyöhykkeeksi: Kyllä. Kohde jää johtoreittien VE 1 ja VE 2 väliin, etäisyys niihin on n. 30 m ja 250 m.

Pieni Kirjavamaa. Taustakartta Mml 9/2022.

Kiuas edessä kairan kohdalla, tervahauta sijaitsee sen lounaispuolella, kuva lounaaseen.

8. Hangasoja

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	1000041573	TM35-lehtijako	Q4441L
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	3413 03
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7125051 I: 460363
Tyyppin tarkenne	tervahaudat	N2000	Z n. 99 m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	Aiempi tieto
Aiemmat tutkimukset	2021 Hans-Peter Schulz ja Jaana Itäpa- lo, inventointi	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi
Aiemmat löydöt	-	Inventointilöydöt	-

Kuvaus: 2021: Tervahauta sijaitsee n. 15 m Hangasoja lounaaseen, kohdassa jossa oja virtaa Korkiakankaan ja sen lounaispuolisen nimettömän kankaan välissä. Lähimaasto on harvennettua tuoretta kangas-metsää, jossa kasvaa niin haapaa, kuusta, koivua, kuin mäntyäkin. Tervahaudan läpimitta on 16 m, ja sen halssi on suunnattu koilliseen.

2022: Kohde oli ennallaan.

Ehdotus suojavyöhykkeeksi: Kyllä. Kohde jää johtoreittien VE 1/VE 2/VE3 ja VE 4 väliin, etäisyys niihin on n. 120 m ja 280 m.

Hangasoja. Taustakartta Mml 9/2022.

9. Ukonmurto

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4432L
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	341112
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7119929 I: 453759
Tyyppin tarkenne	tervahaudat	N2000	Z n. 107,50 m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	Lidar-paikannus, pohjoisempi tervahauta
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, kairaus

Aiemmat löydöt	-	Inventointilöydöt	-
Kuvaus: Rämeiden ympäröimän laaja Ukonmurron eteläosassa matalahkon kivikkoisen rinteän reunalla. Alueella on kaksi tervahautaa, itäisempi on n. 15 m halkaisijaltaan, halssi etelään. Sen eteläpuolella on n. 10 x 7 metrin kokoinen tervavaraston jäännös, jossa erottuu selvät n. 50 cm korkeat seinävallit. Tervahaudasta n. 25 m luoteeseen on epäselvä kivikasa, joka voi olla tervapirtin kiukaan jäännös, ja noin 15 m lounaaseen on toinen tervahauta, se on n. 20 m halkaisijaltaan, reunavalli on jyrkkä. Alueen puusto on harvaa mäntymetsää, myös hautojen päällä tai reunoilla kasvaa joitakin puita, läntisemmän tervahaudan päällä kasvaa tiheästi puustoa, myös katajaa.			
Ehdotus suojavyöhykkeeksi:	kyllä. Etäisyys johtoreittiin VE 6/VE 7 on vähimmillään n. 100 m.		

Alakohteet

tyyppi,C,100	x,N,11,3	y,N,11,3	status	alanro
tervahauta	453758,819	7119929,029	mj	1
tervarasto	453768,229	7119918,671	mj	2
kiuas ?	453731,807	7119940,741	mj	3
tervahauta	453597,220	7119868,167	mj	4

Ukonmurto, rajausta ja kohteiden sijainti. Taustakartta Mml 9/2022.

Pohjoisempi tervahauta, halssi pohjoiseen.

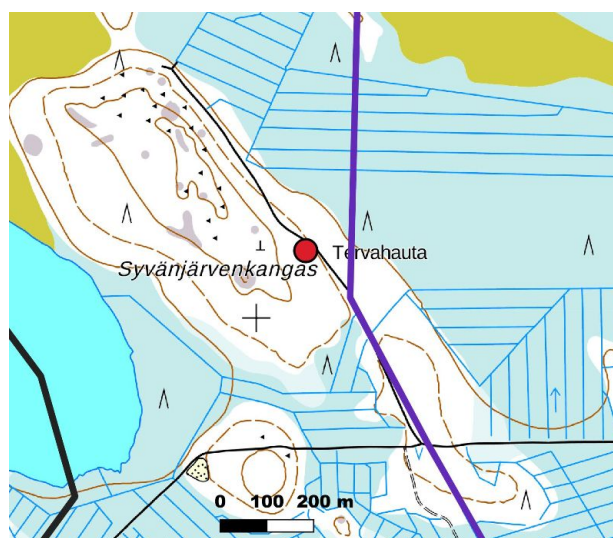
Tervavarasto länteen.

Mahdollinen kiukaan jäännös kaatumaisillaan olevan puun kohdalla. Oikealla läntisempi hauta länteen.

10. Syväjärvenkangas

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4441R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	341401
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7127144 I: 464106
Tyyppin tarkenne	tervahaudat	N2000	Z n. 107,50 m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	Gps-mittaus
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi
Aiemmat löydöt	-	Inventointilöydöt	-
Kuvaus: Syväjärven itäpuolella olevan Syväjärvenkankaan itälaidalla kulkevan metsätien vierellä, tien länsipuolella kivikkoisen rintein alaosa. Noin 12 m halkaisijaltaan oleva tervahauta, halssi pohjoiseen. Haudan päällä ja ympärillä kasvaa koivuja ja joitakin haapoja.			
Ehdotus suojavyöhykkeeksi:		Kyllä.	

Syväjärvenkangas, kuva itään.

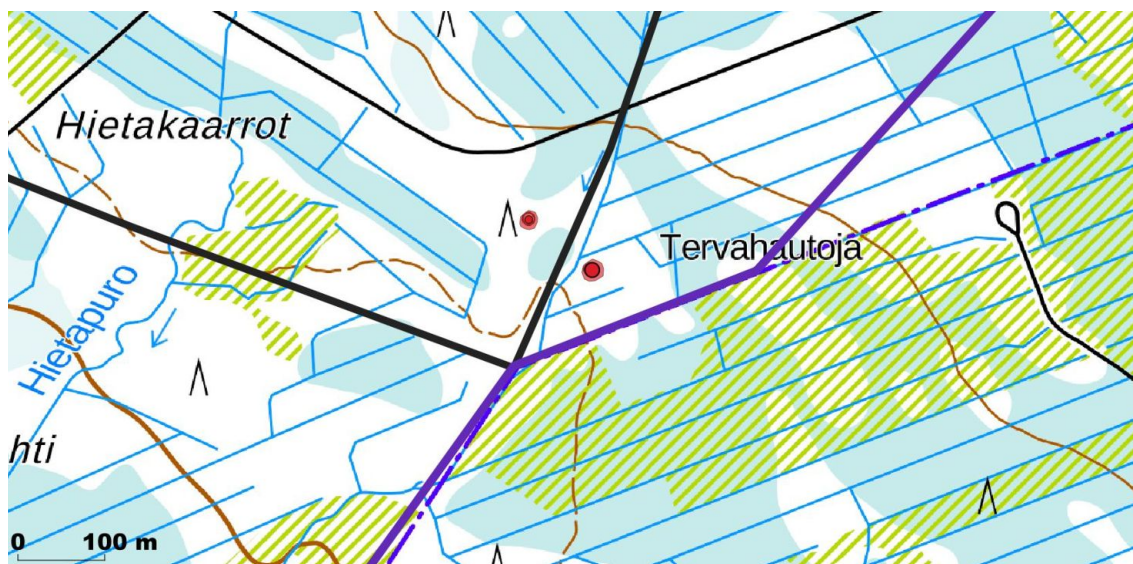
Vuoden 2022 hankealueen raja violetina viivana . Vuoden 2021 hankealueen raja mustana viivana. Taustakartta Mml 9/2022.

11. Hietakaarto

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4432R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	341302
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7114452 I: 463935 P: 7114510 I: 463862
Tyypin tarkenne	tervahaudat	N2000	Z n. 117,50 m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	Lidar-paikkannus, Itäisempi tervahauta
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi

Kuvaus: Ahvenjärvennevan eteläpuolella kulkevasta metsätiestä n. 70-150 etelään. Kaksi tervahautaa n. 90 metrin etäisyydellä toisistaan rämeiden keskellä matalien hiekkakaartojen päällä. Itäisempi metsäojan itäpuolella sijaitseva tervahauta on n. 15 m halkaisijaltaan, halssi koilliseen, päällä kasvaa lehtipuita ja kuusia. Läntisempi tervahauta on n. 8 m halkaisijaltaan, halssi lounaaseen, päällä kasvaa nuoria havupuita. Molempien hautojen ympäristössä kasvaa mänty-kuusimetsää.

Ehdotus suojavyöhykkeeksi: Kyllä.

Hietakaarto, hautojen sijainti ja kohderajaus. Vuoden 2022 hankealueen raja violetina viivana. Vuoden 2021 hankealueen raja mustana viivana. Taustakartta Mml 9/2022.

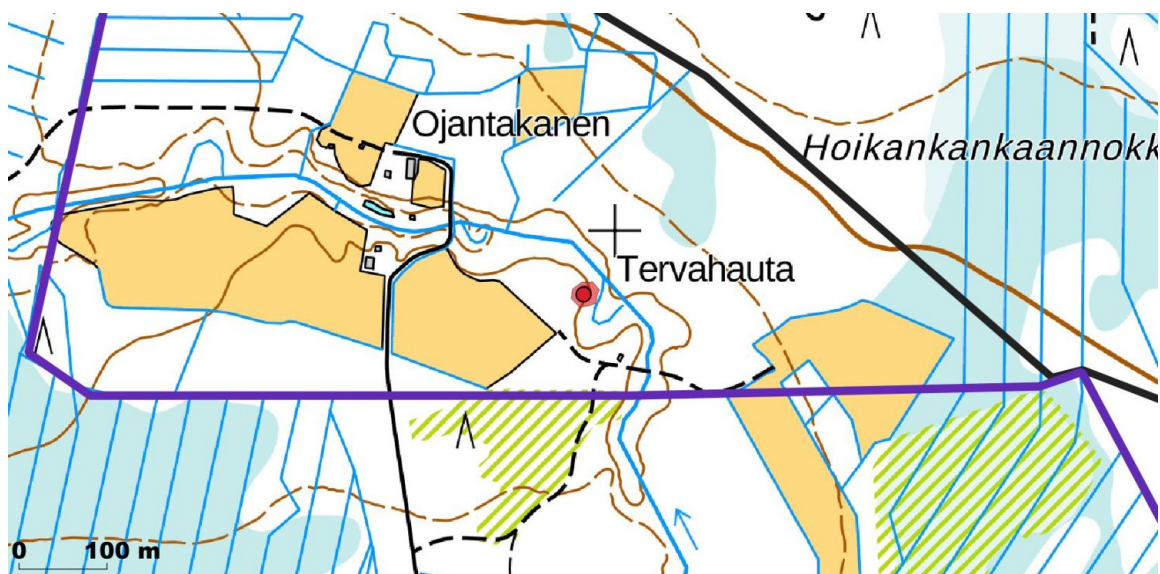
Hietakaarto, suuremman tervahaudan keskusta kuvattu luoteeseen, läntisemmän tervahaudan halssi pohjoiseen.

12. Ojantakanen

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4432L
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	341302
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7114928 I: 461965
Tyypin tarkenne	tervahaudat	N2000	Z n. 125 m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	Lidar-paikkannus
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi

Kuvaus: Kantatiestä 88 pohjoiseen pienen Oulaistenojan länsirannalla mäntyä kasvavalla kankaalla. Maastokartalle merkitty tervahauta. Tervahauta on n. 20 m halkaisijaltaan, halssi koilliseen. Haudan päällä ja ympärillä kasvaa mäntyjä ja katajia. Länsipuolella joen molemmin puolin on sijainnut tilat, alueella on nykyisin peltoja sekä tila- ja talousrakennuksia.

Ehdotus suojavyöhykkeeksi:	Kyllä.
----------------------------	--------

Ojantakanen. Vuoden 2022 hankealueen raja violetina viivana. Vuoden 2021 hankealueen raja mustana viivana. Taustakartta Mml 9/2022.

Tervahauta koilliseen.

13. Paskokangas 3

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	1000046802	TM35-lehtijako	Q4414R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	341109
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7120688 I: 446893
Tyypin tarkenne	hiilimiilut	N2000	Z n. 110 m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	Aiempi tieto
Aiemmat tutkimukset	2022 Timo Jussila, Antti Bilund, Hannu Poutiainen ja Timo Sepänmaa, inventointi	Inventointimenetelmät	Ei inventoitu
Aiemmat löydöt	-	Inventointilöydöt	-
Kuvaus: rekisteriportaali: Noin 8 x 5 m läpimitaltaan oleva hiilimiilu, korkeus ympäröivästä kaivannosta noin 1,5 m. Kohteen ympärillä on kaivanto, josta miiluun on ilmeisesti otettu täyttömaa. Kohteen päällä tehdyissä kairauksissa on havaittu tasainen ja hyvin tiivis hiilikerros. Tulkittu, että hiilimiilu on ilmeisesti jätetty tyhjentämättä ja se on säilynyt täytenä. Kohteen päällä on pyöreä kaivanto. Alue on kuivaa hiekkakangasta, n. 70 m metsäautotiestä kaakkoon.			
Ehdotus suojavyöhykkeeksi:		Kyllä. Etäisyys Fingridin linjan itäpuolella kulkevaan johtoreittiin on n. 15 m.	

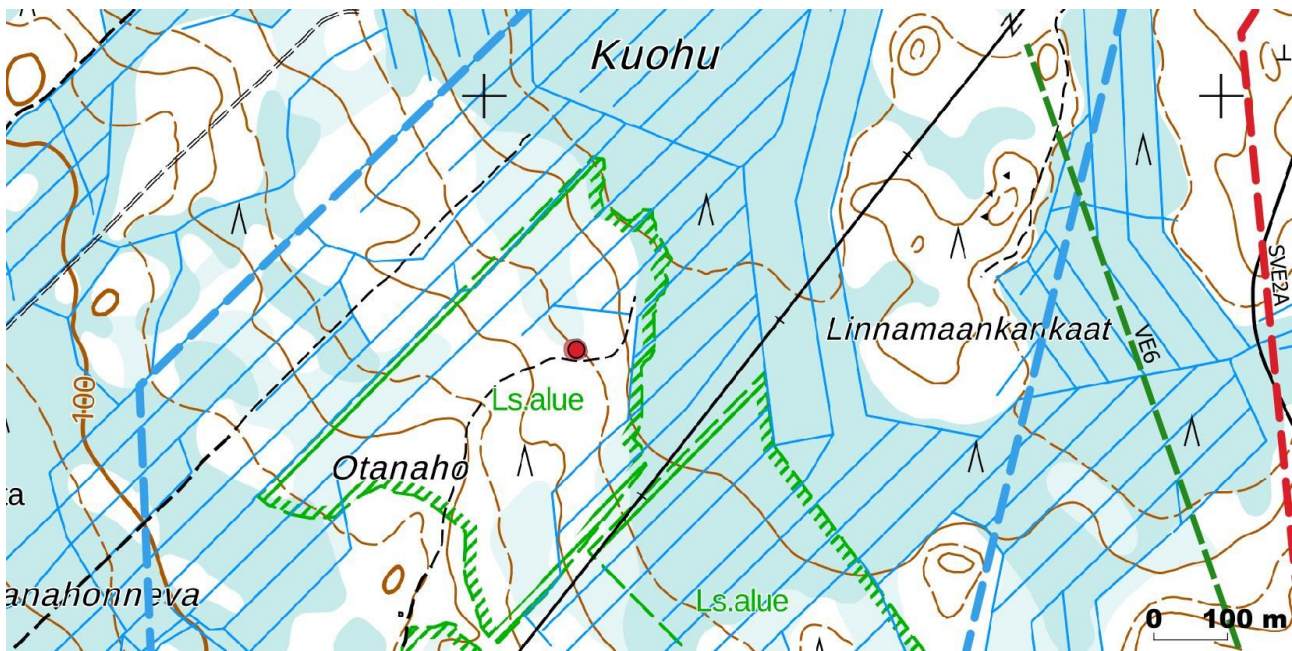
Paskokangas 3. Taustakartta Mml 9/2022.

14. Otanaho

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	1000046803	TM35-lehtijako	Q4423R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	341109
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7122661 I: 448125

Tyyppin tarkenne	tervahaudat	N2000	Z n. 87,50 m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	Aiempi tieto
Aiemmat tutkimukset	2022 Timo Jussila, Antti Bilund, Hannu Poutiainen ja Timo Sepänmaa, inventointi	Inventointimenetelmät	Ei inventoitu
Aiemmat löydöt	-	Inventointilöydöt	-
Kuvaus: rekisteriportaali: paikalla on tyypillinen, suhteellisen suuri n. 14 m halkaisijaltaan oleva tervahauta laskukuoppineen. Haudan reunojen mainitaan olevan pohjalta noin kolmen metrin korkeudessa ja yli metrin paksuiset. Ympäristössä on useita muita kaivantoja ja kumpuja todennäköisesti kohteeseen liittyen. Kohde sijaitsee luonnonsuojelualueella tiheässä metsikössä alueella kulkevan polun varrella.			
Ehdotus suojavyöhykkeeksi:	Kyllä. Etäisyys Fingridin linjan luoteispuolella kulkevaan johtoreittiin luoteeseen on n. 360 m.		

Otanaho.Taustakartta Mml 9/2022.

15. Heteneva			
Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	1000046805	TM35-lehtijako	Q4423R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	341112
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7124901 I: 450188 P: 7124988 I: 450173
Tyyppin tarkenne	tervahaudat	N2000	Z n. 92,50 m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	Aiempi tieto
Aiemmat tutkimukset	2022 Timo Jussila, Antti Bilund, Hannu Poutiainen ja Timo Sepänmaa, inventointi	Inventointimenetelmät	Ei inventoitu
Aiemmat löydöt	-	Inventointilöydöt	-
Kuvaus: rekisteriportaali: paikalla on tyypillinen keskikokoinen, n. 9 m halkaisijaltaan oleva tervahauta laskukuoppineen. Haudan reunojen mainitaan olevan pohjalta noin kahden metrin korkeudessa ja yli metrin paksuiset. Noin 80 m etelään on toinen tervahauta. Kohde sijaitsee luonnonsuojelualueella tiheässä metsää.			

Ehdotus suojavyöhykkeeksi:	Kyllä. Etäisyys Fingridin linjan pohjoispuolella kulkevaan johtoreittiin on n. 40 m ja 130 m.
-----------------------------------	---

Heteneva.Taustakartta Mml 9/2022.

16. Lapasaari			
Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4441L
Laji	Mahdollinen muinaisjäänös	Vanha yleislehtijako	341210
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: I:
Tyyppin tarkenne	hiilimiilut	N2000	Z n. 82,50 m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	Lidar-paikannus
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	Ei inventoitu
Aiemmat löydöt	-	Inventointilöydöt	-
Kuvaus: Lidar-aineistossa erottuva mahdollinen hiilimiilu. Kohde sijaitsee voimajohtoreitistä n. 150 metrin etäisyydellä, joten paikalle ei käyty.			
Ehdotus suojavyöhykkeeksi:	-. Etäisyys johtoreittiin VE3 on n. 150 m.		

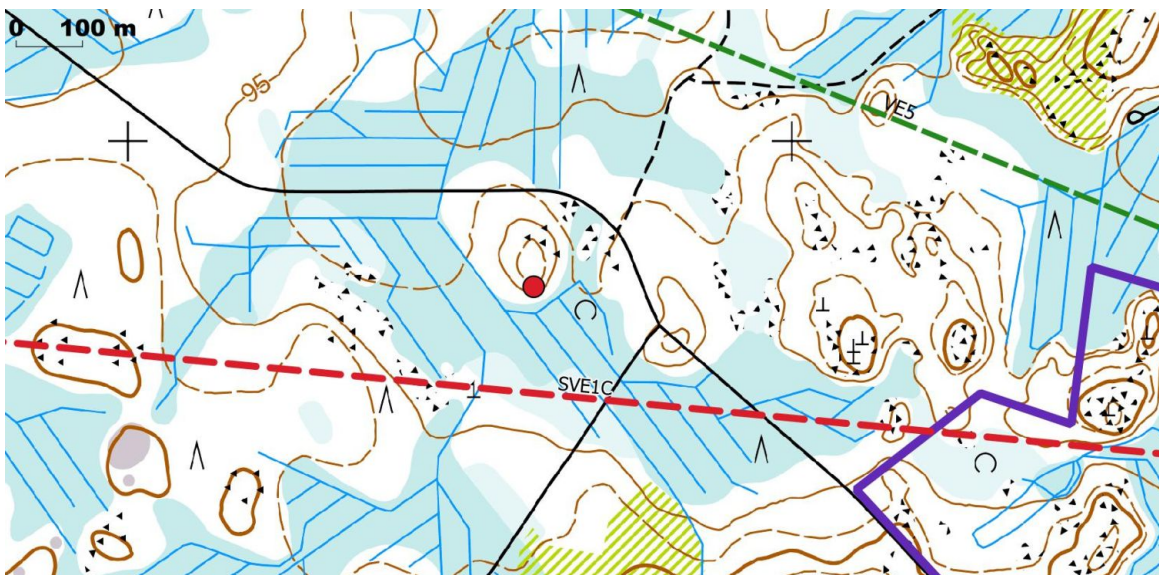
Lapasaari. Taustakartta Mml 9/2022.

17. Kopsakangas

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4441L
Laji	Mahdollinen muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	341112
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: I:
Tyyppin tarkenne	tervahaudat	N2000	Z n. 95 m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	Lidar-paikannus
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	Ei inventoitu

Kuvaus: Maastokartalle merkitty tervahauta. Kohde sijaitsee voimajohtoreitistä n. 150 metrin etäisyydellä, joten paikalle ei käyty.

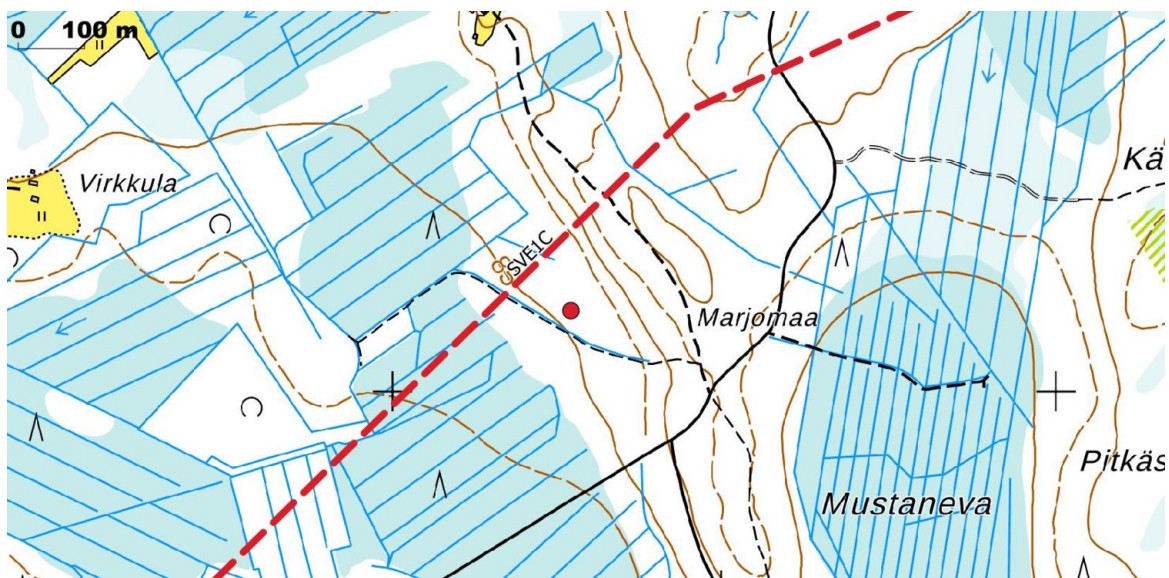
Ehdotus suojavyöhykkeeksi: -. Etäisyys johtoreittiin SVE1C on n. 150 m.

Kopsakangas, sijainti suhteessa johtoreitteihin. Vuoden 2022 hankealueen raja violettina. Taustakartta Mml 9/2022.

18. Marjomaa

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4423R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	341112
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: I:
Tyyppin tarkenne	hiilimiilut	N2000	Z n. 85 m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	Lidar-paikannus
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi
Kuvaus: Marjomaan länteen laskevan moreenirinteen alaosassa mäntyvaltaisessa metsässä. Noin 8 m halkaisijaltaan oleva pystymiilun jäännös, korkeus on n. 60 cm, reunaa kiertää n. 40 cm syvä oja. Päällä kasvava varttunut mänty, nuoria kuusia ja katajaa.			
Ehdotus suojavyöhykkeeksi:		Kyllä. Etäisyys johtoreittiin SVE1C on n. 80 m.	

Marjomaa.Taustakartta Mml 9/2022.

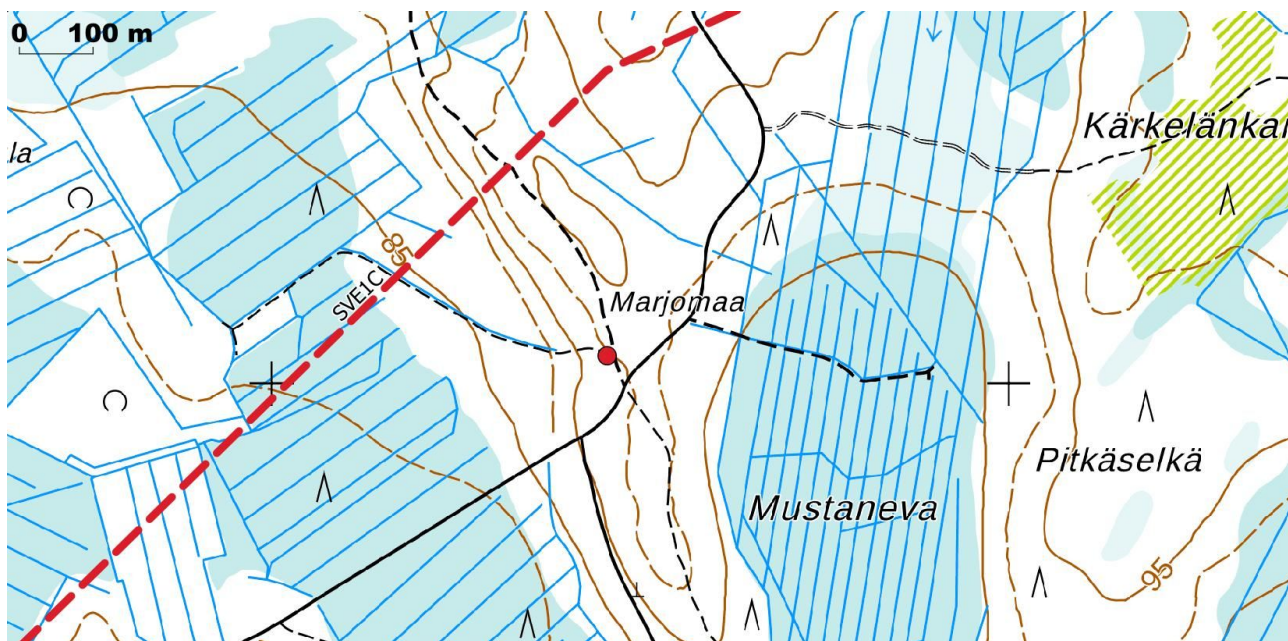
Miilu kuvattu itään.

19. Marjomaa 1

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4423R
Laji	Muu kohde	Vanha yleislehtijako	341112
Tyyppi	Asuinpaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: I:
Tyypin tarkenne		N2000	Z n. 92,50 m
Ajoitus	Moderni	Koordinaattiselite	Gps-mittaus, asuinrakennuksen jäännös
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi
Aiemmat löydöt	-	Inventointilöydöt	-

Kuvaus: Vuosien 1952 ja 1969 peruskartoille on paikalle merkitty Marjomaa-tila. Päärakennuksen lisäksi entisessä pihapiirissä on ollut muita rakennuksia. Alueella on yhä havaittavissa useita pintakasvillisuuden peittämiä rakennusten perustuksia metsätien varrella. Entisen pihapiirin alue on osin puutonta. Lähistöllä olevan entisen tilan pellot ovat nykyisin metsittyneet. 1840-luvun pitäjänkartalla alue on merkitty asumattomaksi kruunun metsämaaksi.

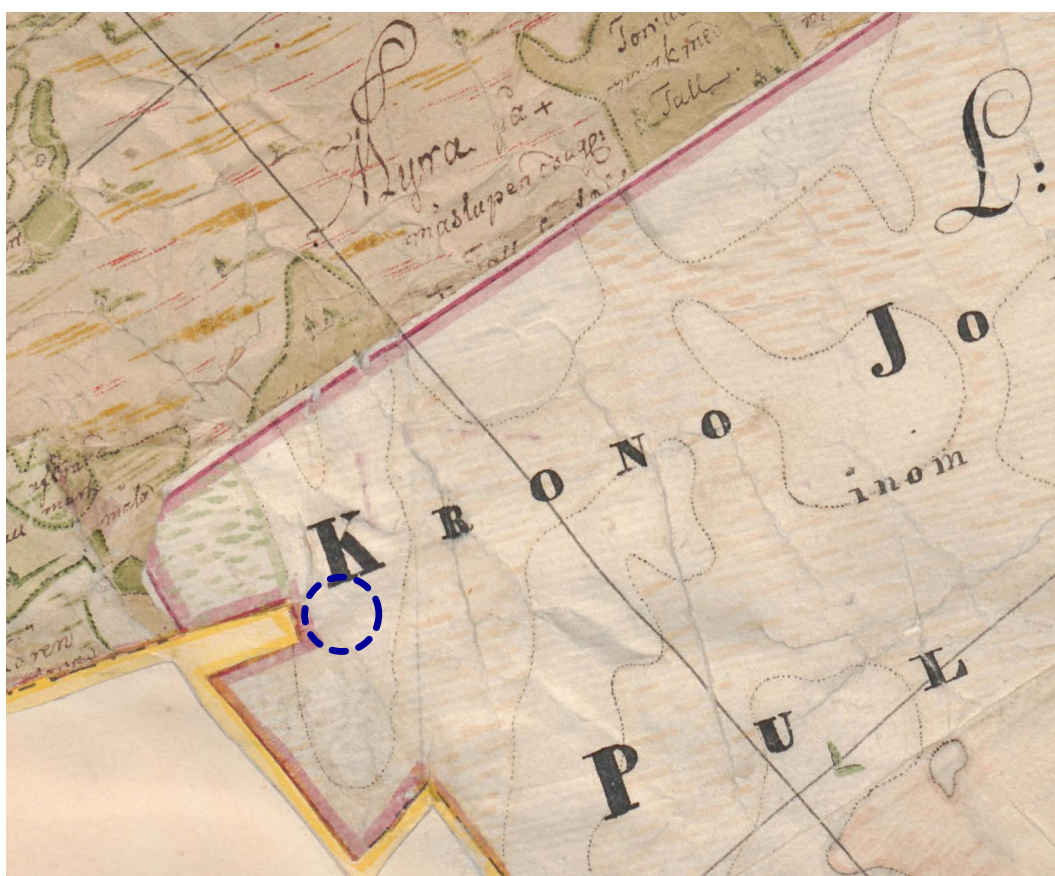
Ehdotus suojavyöhykkeeksi: -. Etäisyys johtoreittiin SVE1C on n. 250 m.

Marjomaa 1. Taustakartta Mml 9/2022.

Yksi alueella oleva rakennuksen pohja, kuva länteen.

Yksityiskohta 1840-luvun pitäjänkartasta 341112 Pulkki. Marjomaan sijainti ympyrän kohdalla.

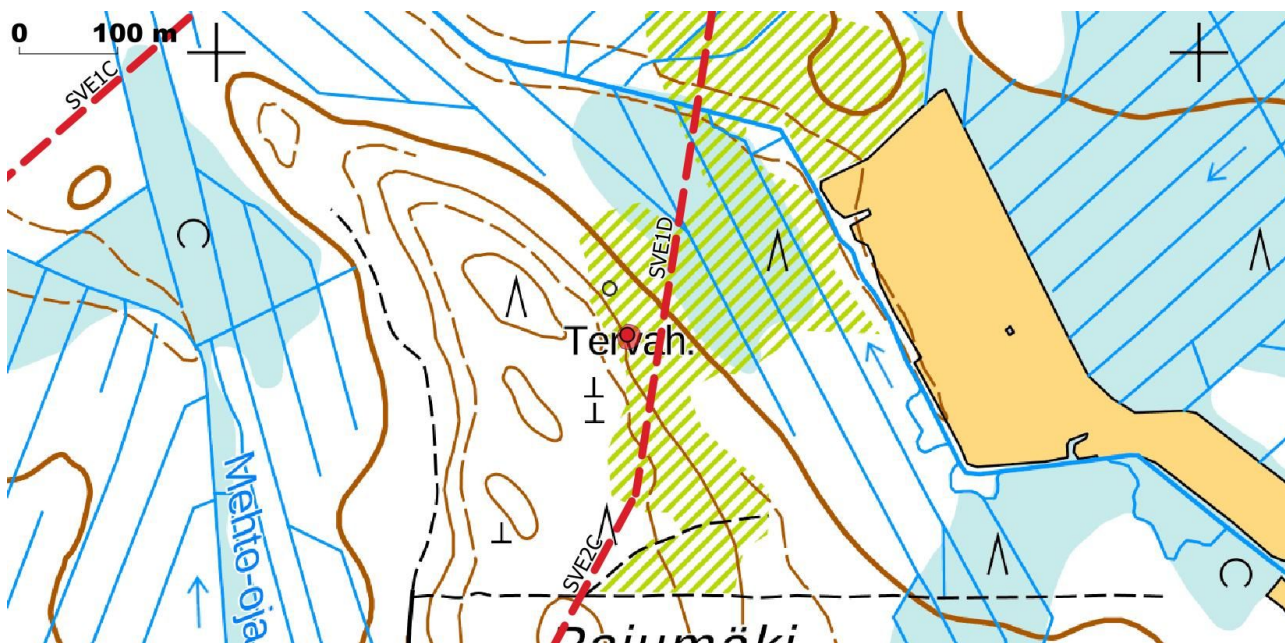
20. Pajumäki 3

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	1000046820	TM35-lehtijako	Q4423R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	341112
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7122713 I: 450418
Tyyppin tarkenne	tervahaudat	N2000	Z n. 85 m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	Aiempi tieto
Aiemmat tutkimukset	2022 Timo Sepänmaa, Antti Bilund, Hannu Poutiainen, Timo Jussila inven- tointi	Inventointimenetelmät	Ei inventoitu
Aiemmat löydöt	-	Inventointilöydöt	-

Kuvaus: Rekisteriportaali: Pajumäen pohjoisosassa, loivasti itäkoilliseen laskevalla rinteellä. Paikalta ei löytynyt maastokartalle merkityn tervahaudan kohdalta tervahautaa eikä rinnevarjosteessa erottunut mitään tervahautaan viittaavaa. Karttamerkistä noin 50 m eteläkaakkoon rinnevarjosteessa erottui ilmeinen tervahauta, ja ko. paikalta löytyikin tervahauta. Tervahauta on rinteessä olevan jyrkemmän kohdan päällä. Maaperä on vähäkivistä hiekkamoreenia. Rinne tervahaudan ympäristössä oli inventoinnin aikaan äestettynä hakkuuaukeana. Tervahaudan alue oli jätetty äestämättä ja se erottui pensaikon peittämänä kohtana, jossa oli myös muutamia pieniä puita. Tervahaudan kuopan halkaisija on noin 8 m, ja syvyys 150–170 cm. Kuoppa on suppilomainen. Valli on melko leveä ja sen korkeus ulkopuolelta on noin metri. Haudan kokonaisläpimitta on 14–15 m. Halssin kohdalla vallissa on matala painuma. Halssi on koillisessa alarinteen puolella. Tervanlaskukuoppa sen alla rinteessä on 4 m pitkä ja enimmillään 2 m leveä. Syvyys on enimmillään 1,5 halssin puoleisessa päässä.

2022: Kohde oli inventoitu vuonna 2022, joten sitä ei nyt katsottu.

Ehdotus suojavyöhykkeeksi: Kyllä. Etäisyys johtoreittiin SVE1D on n. 20 m.

Pajumäki 3. Taustakartta Mml 9/2022.

21. Rytiaho

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4414R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	341109
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7121088 I: 449395
Tyypin tarkenne	tervahaudat	N2000	Z n. 90-92,50 m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	Lidar-paikannus, pohjoisin tervahauta
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi, kairaus
Aiemmat löydöt	-	Inventointilöydöt	-

Kuvaus: Rämeiden rajaaman Rytiahon korkeimman alueen eteläosassa. Maaperä on moreenia ja paikoin hiekkaa. Kankaalla kasvaa mäntyvaltaista metsää. Paikalla on kolme tervahautaa, tervavarasto ja tervapirtin kiuas. 1. Pohjoisin ja suurin tervahauta: läpimitta on n. 15 m, halssi koilliseen. Päällä kasvaa eri ikäisiä kuusia. 2. Tervavaraston pohja heti edellisen lounaispuolella. Sen koko on n. 8 x 5 m, reunoilla on n. 50-60 cm korkea ja enimmillään n. 1 m leveä seinävalli. Pohja on kaivettu jonkin verran luontaista maanpintaa alemmas. Päällä kasvaa joitakin mäntyjä, eri ikäisiä kuusia ja nuoria katajia. 3. Tervapirtin kiuas sijaitsee pohjoisimmasta tervahaudasta n. 10 m pohjoiseen. Kiukaan jäännöksen läpimitta on n. 2 m ja korkeus n. 50 cm. Päällä kasvaa katajia. 4. Pohjoisimmasta tervahaudasta n. 25 m etelään on n. 8 m läpimitaltaan oleva tervahauta, halssi koilliseen. Päällä kasvaa havupuita ja jonkin verran nuoria katajia. 5. Edellisestä n. 50 itään on jotakuinkin samankokoinen tervahauta, halssi koilliseen. Päällä kasvaa lähinnä kuusia, päällä ja ympärillä myös katajia.

Ehdotus suojavyöhykkeeksi: Kyllä. Johtoreitit VE6 ja VE7 kulkevat kohteen läpi. Kohde sijaitsee myös johtoreitin SVE2A ja VE6 välissä, etäisyys johtoreittiin SVE2A on n. 10 m.

Alakohteet

tyyppi, C,100	x,N,11,3	y,N,11,3	status	alanro
tervahauta	449393,525	7121052,751	mj	4
tervahauta	449445,618	7121058,026	mj	5
tervahauta	449394,844	7121087,700	mj	1
kiuas	449389,375	7121106,503	mj	3
tervavarasto	449386,481	7121076,474	mj	2

Rytiaho, rajausta ja kohteiden sijainti. Taustakartta Mml 9/2022.

Tervavarasto kuvattu koilliseen.

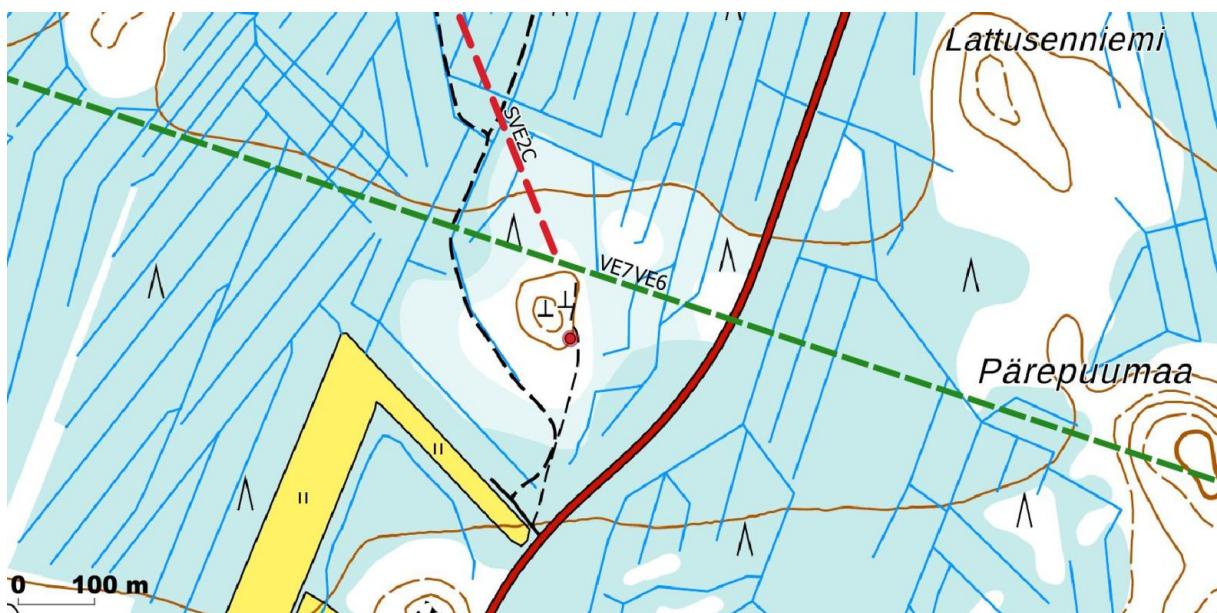
Tervapirtin kiuas kairan kohdalla, kuva lounaaseen.

22. Pajusuo

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	Q4414R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	341112
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: I:
Tyypin tarkenne	tervahaudat	N2000	Z n. 90 m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	Lidar-paikannus
Aiemmat tutkimukset	-	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi

Kuvaus: Piippolasta Pihkalanrantaan johtavan Pihkalan tien nro 800 varrella, tiestä n. 120 m luoteeseen pienen kalliokumpareen kaakkoislaidalla. Tervahaudan läpimitta on n. 13 m. Kankaalla jokin aika sitten tehtyjen metsänhakkuiden jäljiltä maanpinta oli hakkuujätteiden peitossa. Tervahaudan yli kulkee metsäura, ja näyttää, että haudan päältä ajaminen on jonkin verran rikkonut rakennetta.

Ehdotus suojavyöhykkeeksi:	Kyllä. Etäisyys johtoreitteihin VE6 ja VE7 on n. 75 m ja johtoreittiin SVE2C n. 90 m.
-----------------------------------	---

Pajusuo. Taustakartta Mml 9/2022.

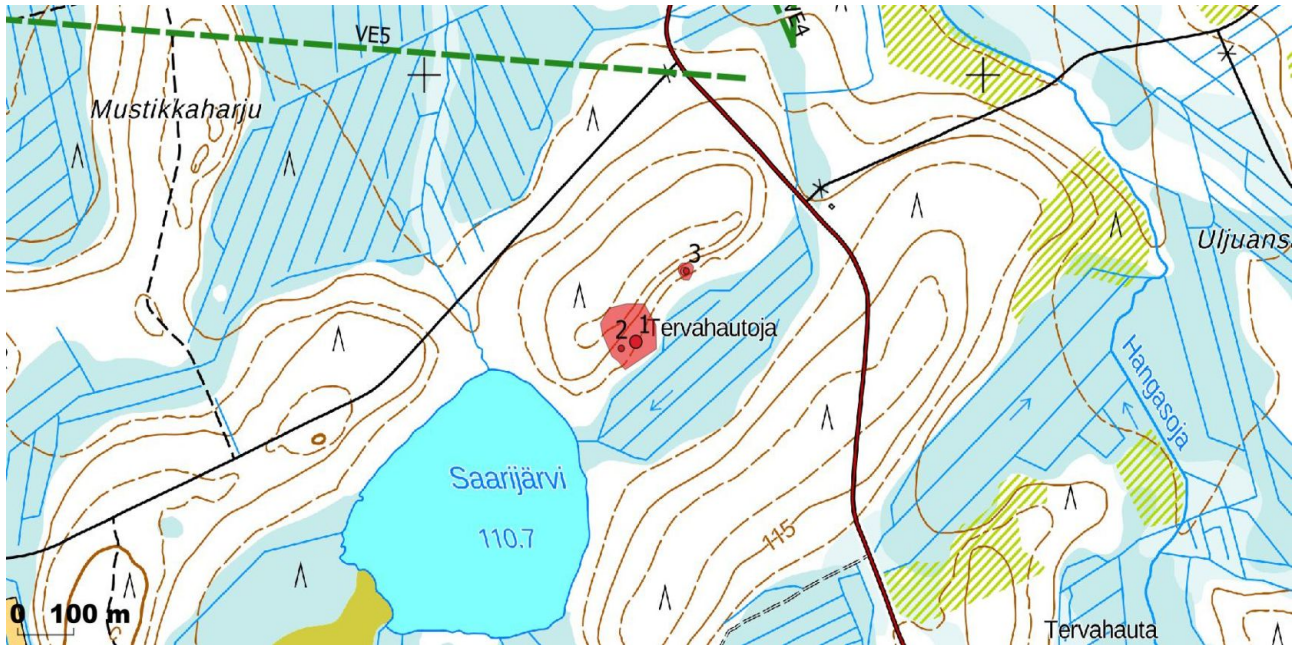
Tervahaudan keskuskuoppa kuvattu kaakkoon.

23. Saarijärvi 1			
Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	1000041570	TM35-lehtijako	Q4441L
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	341303
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7123553 I: 460379
Tyyppin tarkenne	tervahaudat	N2000	Z n. 112,50-115 m
Ajoitus	Historiallinen	Koordinaattiselite	Aiempi tieto
Aiemmat tutkimukset	2021 Jaana Itäpalo ja Hans-Peter Schulz, inventointi	Inventointimenetelmät	Pintahavainnointi
Aiemmat löydöt	-	Inventointilöydöt	-
Kuvaus: rekisteriportaali: Kohde sijaitsee n. 170 m Saarijärvestä koilliseen, järven länsipuolelta sen koillisrannalle ulottuvan lounais–koillis-suuntaisen kolmen harjanteen jonon koillisimman mäen kaakkoisrinteen ala-osaan. Sen ympäristö on tuoretta kangasta – aivan tervahaudan ympärillä kasvaa pääasiassa koivua ja haapaa, muuten alue on pääasiassa mäntymetsää. Tervahaudan läpimitta on 17 m ja sen halssi on kohdistettu etelään. Tervapirtin kiuas (ks. alakohde) sijaitsee n. 15 m länsilounaaseen. Kivilatomus Saarijärvi 3 (1000041571) sijaitsee n. 30 m länsiluoteeseen tervahaudasta. 2023: Inventoitiin nykyiselle maastokartalle merkitty tervahauta, joka sijaitsee aiemmin havaitusta tervahaudasta n. 140 m koilliseen. Hauta on rakennettu jyrkän kivikkoisen rinteiden reunalle. Sen läpimitta on n. 15 m, halssi on kaivettu etelään. Keskuskuoppa on laakea ja n. 1,5 m syvä. Nyt inventoidulle tervahaudalle tehtiin oma aluerajaus.			
Ehdotus suojavyöhykkeeksi:	Kyllä. Etäisyys johtoreittiin VE5 ja VE7 on n. 315 m.		

Alakohteet:

tyyppi,C,100	x,N,11,3	y,N,11,3	status	alanro
tervahauta	460469,206	7123671,410	mj	3
tervahauta	460379,000	7123553,000	mj	1
kiuas	460353,000	7123542,000	mj	2

Saarijärvi 1. Alakohteet ja aluerajaus. Taustakartta Mml 9/2022.

Vuonna 2023 inventoitu tervahauta kuvattu etelään.

9. Aineistoluettelo

Arkistoaineisto:

Kansallisarkisto: Isonjaon kartat: Piippola: F12:2/1-26 (1783-1821), F17b:45/1-42 (1840-1841), Pulkila, F14:3/1-9, Kestilä F14:1/1-24 Ägokarta med beskrivning (1778-1778)

Kirjallisuus:

Siikajokilaakson historia I. Mauno Hiltunen, Aulis Forss ja Janne Vilkkuna. 1996.

Siikajokilaakson historia II. 1860-1960. Risto Vilmusenaho. 1984.

Digitaalinen aineisto:

Pitäjänskartat Kestilä, Piippola ja Pulkila, Astia - Kansallisarkiston asiointipalvelu, <https://astia.narc.fi/uusias-tia/>

Geologian tutkimuskeskus,
<http://gtkdata.gtk.fi/Maankamara/index.html>

Maanmittauslaitos, avoimien aineistojen tiedostopalvelu,
<https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>
<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Museovirasto, Kulttuuriympäristön palveluikkuna, arkeologiset kohteet ja kulttuuriympäristön tutkimusraportit arkeologia, <https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>

https://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto

Vanha kartta, <https://expo.oscapps.jyu.fi/s/vanhakartta/page/etusivu>

Schulz Hans-Peter, Pohjanmaa länsiosa, kulttuuriperintöinventointi. Metsähallitus 2012.
https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/raportti/read/asp/r_raportti_det.aspx?RAPORTTI_ID=143370